Година XXIII — Број 518
Субота, 2. децембар 1961.

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

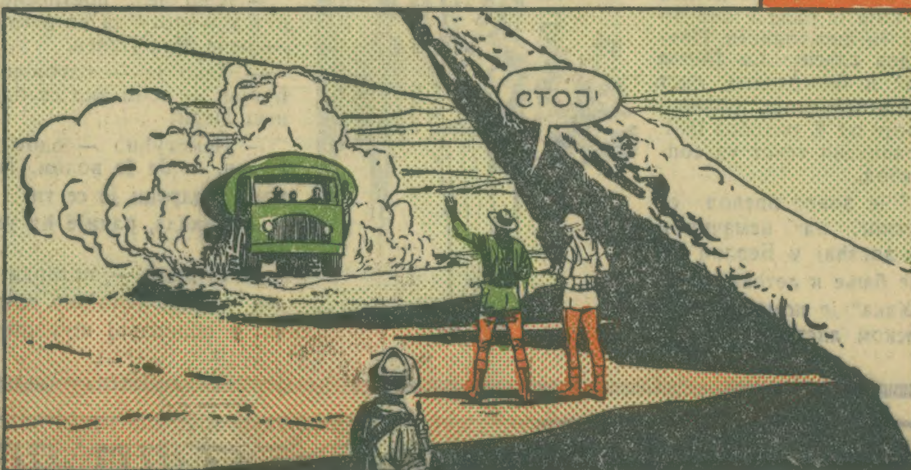
ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

КРОЗ ВЕКОВЕ

КРАЉЕВСКА РАЗОНОДА

Хановерски изборни кнез Георг Лудвиг (1660—1727), који је касније крунисан за енглеског краља Џорџа I, волео је добру капљицу. Кад би се напио забављао се на необичан начин. Највеће задовољство му је тада било да иде улицама и да својим поданицима разбија прозоре камењем које је за њим носио један дворанин.

СИЋУШНИ ПРЕЦИ

Најдавнији предак данашњег коња живео је још у геолошком периоду који се зове еоцен. Коњи из тог времена нису били већи од лисице. Из њих су се развили коњи велики као

овце. Ти преци данашњег коња, тврде стручњаци, одликовали су се од осталих животиња интелигенцијом и та њихова особина очувала се све до данас.

ПРВИ КИШОБРАН

За сунцобране су знали још народи старога века. Кишобрани су се, међутим, појавили много касније. За проналазача

кишобрана сматра се један кинески сликар из 17. века који је приметио да је чврсто разапета свила непромочива. За његов изум кинески цар му је подарио племићку титулу и довео га на свој двор. Његове кишобране смели су да носе само чланови царске породице и највиши племићи.

МИНИСТАР — ФАЛСИФИКАТОР

Војвода од Вијевила (1582—1653), министар финансија француског владара Луја XIII, је 1624. године осуђен због — фалсификовања новца.

СМРТ НА СЦЕНИ

Чувени француски тенор Арман Лебеф играо је улогу Ромеа у опери „Ромео и Јулија" с толико уживљавања да је певајући умро на сцени. То се догодило 1903. године, приликом његовог гостовања у Буенос Аиресу.

КРАЂА и ПРЕКРАЂА КЊИЖЕВНЕ СВОЈИНЕ

Раније, кад није постојало ауторско право, дешавало се врло често да се преводе и прештампавају неке ствари без ауторског одобрења и чак да он и не зна. Како је то изгледало нека покаже и овај пример из 1881. године.

Стари мађарски дневник „Мађар хирлап" донео је један фељтон, под потписом тада познатог мађарског књижевника Агаија, у коме се износи како је један старији брачни пар хтео да се представи као да је летовао негде за време сезоне. У фељтону је све приказано као мађарски оригинал: догађа се у Пешти, одлази се у њихове планине и бање и друго.

Тада је други мађарски лист, „Независност", објавио да је то плагијат и да је све прештампано из немачког шаљивог листа „Улк". Тражено је да се писац искључи из Друштва мађарских књижевника.

Међутим, један Србин из река утврдио је да је фељтон из листа „Улк" такође плагијат. Дакле, крађа из друге руке.

Пронађено је онда да је оригинал у ствари француски и да је писац госпођа Е. Жирарден која је била у оно доба познати фељтониста. Прави наслов гласи: „La fausse absence" и београдски лист „Српска независност" објавио је у броју од 8. октобра 1881. цео француски текст уз српски превод.

„Улк" је донео превод са француског на немачки и пренео догађај у Берлин и немачке бање и летовалишта, а из „Улка" је помађарен у пештанском листу.

ПИСАЦ — КУПАЦ

Када је штампана његова прва књига, „Проматрања", Франц Кафка је рекао свом пријатељу из Прага Рудолфу Фуксу:

„Књижар Андре продао је једанаест мојих књига. Десет сам ја купио. Хтео бих само да знам ко је купио једанаесту".

ПРИЧА О СТАРОМ ТАЊИРУ

Кажу да је ова прича истинита.

Један љубитељ уметности разгледао је у Венецији у једној антикварници старе уметничке предмете али није могао да пронађе ништа што би му се свидело. Као рубин црвени пехари из којих је наводно пре више стотина година пио велики дужд Енрико Дандоло у ствари је два пута седмично лиферовала једна фабрика стакла.

Незадовољан, он је већ хтео да напусти радњу кад му поглед паде на једно маче које је из једног тањира лизало млеко. Једва је успео да сакрије своје изненађење. Његово око стручњака одмах је приметило да је тањир из кога је маче јело од необично ретког, старог фајанса.

Прикривајући своје право интересовање он рече антиквару:

— Какво дивно маче. Једну овако слатку животињицу радо бих поклонио својој деци. Да ли бисте ми продали маче?

— Свакако, сињоре, ако вам цена од 5.000 лира одговара.

Љубитељ уметности је без речи пристао на цену мада у уским улицама Венеције има више мачки-скитница него голубова на Марковом тргу.

Купац изброја антиквару 5.000 лира и узе маче под мишку, а затим, као да је тек тада приметио тањир, рече:

— Ах! Могао бих истовремено да узмем и то плаво тањирче да не бих свраћао у неку другу радњу да купим маци суд из кога ће јести. Можете ми и за њега зарачунати још коју лиру...

— Немогућно, сењоре! — с љубазним осмехом одговори антиквар. — Овај тањир је моја „порта фортуна" — доносилац среће. Замислите, откако га имам досад сам странцима, љубитељима уметничких реткости, продао већ 86 мачића.

ДВОБОЈ У АБЕРДИНУ

Када су се два Шкотланђанина Мак Пулен и О'Брајен, иначе добри пријатељи, нашли на станици у Абердину срдачно су се руковали.

— Ово је претпоследњи пут у животу да се рукујемо — рече Мак Пулен.

— Тако је — одговори О'Брајен — осим ако се одрекнеш Мери!

— Немогућно — одби Мак Пулен. — Ја је волим. Ти си млађи, одреци је се ти!

— Никада, радије ћу умрети!

— У реду — потврди Пулен — онда остајемо при речи: у оближњој шумици код Сетлтауна нека реше револвери!

Они приђоше благајни за карте.

— Једну до Сетлтауна и натраг! — рече Мак Пулен.

— Једну до Сетлтауна! — затражи О'Брајен.

Мак Пулен се смешио: „јадни пријатељу — мислио је — већ сада напушташ борбу, знаш да се нећеш вратити, па не купујеш ни карту. Достојан си син Шкотске. Штета што мораш умрети..."

Пола часа касније били су у шуми поред својих секунданата који су их већ чекали.

Ривали се последњи пут руковаше. Одмерише раздаљину. Одјекну команда. Пуцњеви праснуше. Када се дим барута разишао, О'Брајен, који је победио, пришао је смртно рањеном пријатељу. Овај отвори очи:

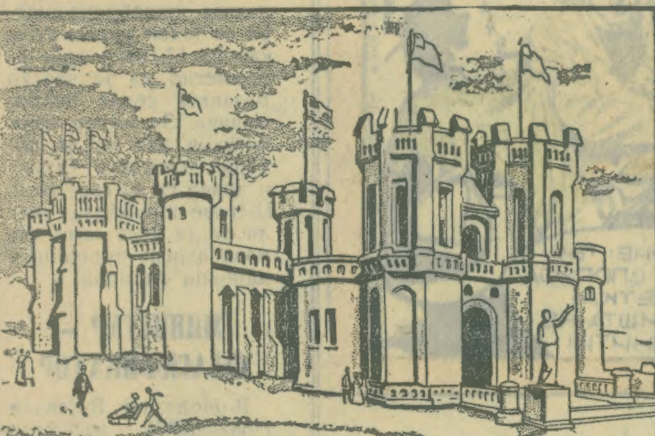
— Победио си — застења — не бих се томе надао! Али кажи ми једно пре но што умрем: зашто ниси купио карту за повратак кад си знао да си тако сигуран стрелац?

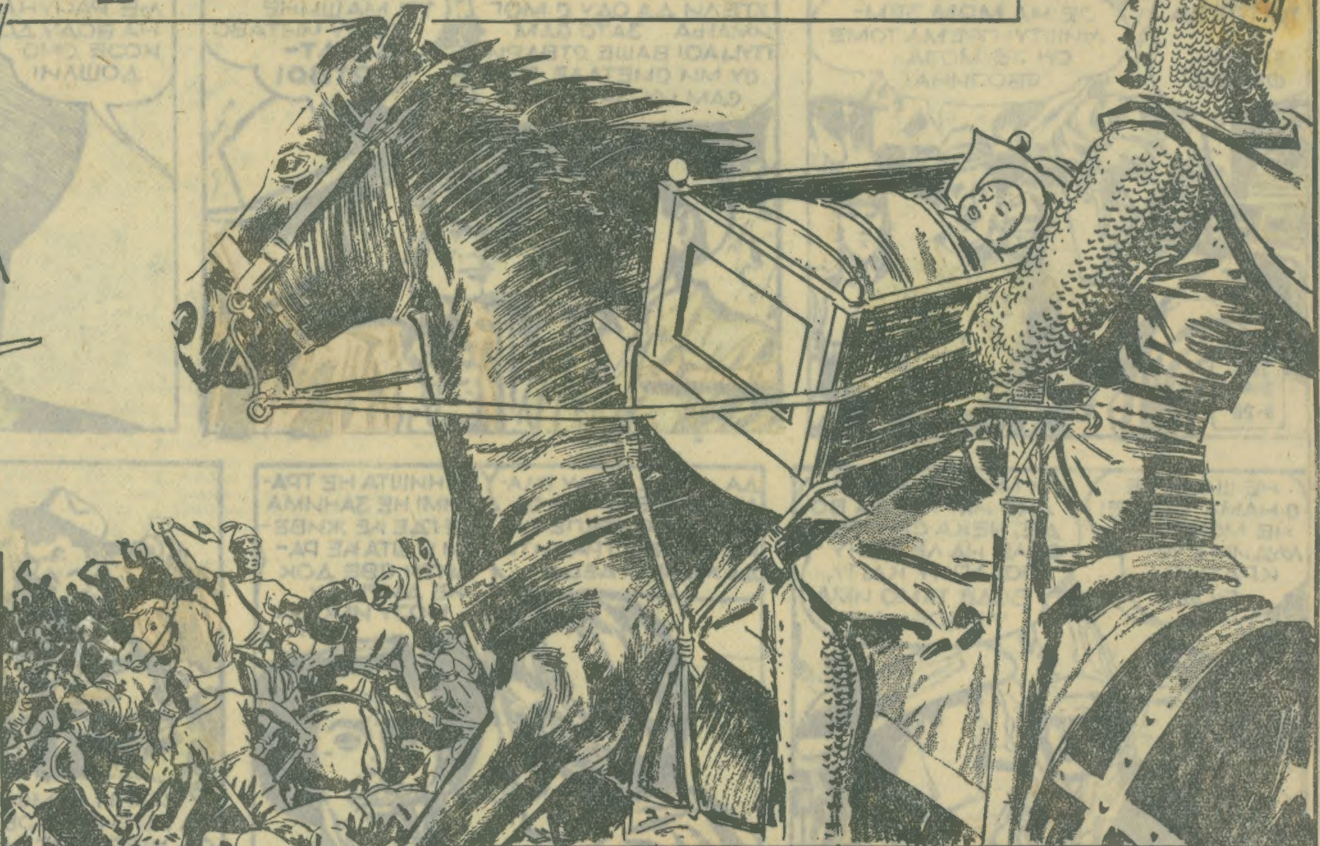
О'Брајен обриса две сузе за добрим пријатељем и рече:

— То би било расипништво, јер увек користим карту свога противника...

Ripley's Веровали или не!

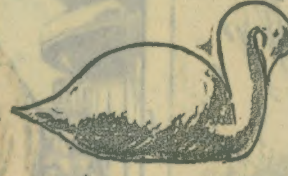

ИСТИ БРОЈ

И поред свог дугачког врата жирафа нема више вратних пршљенова од сићушног миша и, уосталом, свих осталих сисара. Наиме, тачно седам. Да ли сте то знали?

* * *

ХОДАТИ ПОЛАКО

Иако је жирафа бржа од коња, и у свакој трци би га победила, она носи име, арапског порекла, које у свом основном значењу има смисао „ходати полако."

* * *

Часови фудбала за мајке

У америчком граду Њу Џерсију четрдесет мајки затражило је од једног тренера да им даје вечерње часове из фудбала. Своју молбу објасниле су овако: желимо да научимо како се игра фудбал и да упознамо сва правила игре како бисмо могле са својим синовима стручно да расправљамо о овом спорту. Тренер Кенет Карл, коме су се обратиле, изјавио је да ће ових четрдесет савремених мајки попунити једну прилично опасну празнину у својим породичним односима.

* * *

ДЕВЕТ ЧАСОВА У БИОСКОПУ

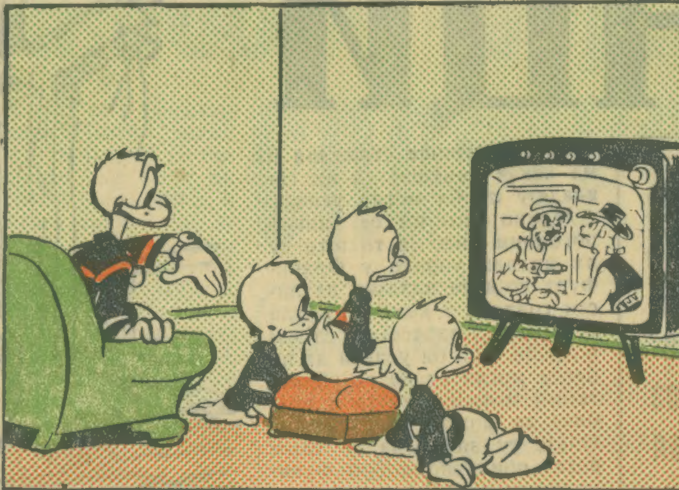
У Токију је недавно приказиван један научни филм који је трајао девет и по часова. Гледаоцима су за то време ноге потпуно утрнуле тако да просто нису били у стању да после завршене представе сиђу низ десетак степеника.

* * *

ЗАКАСНЕЛА ЧЕСТИТКА

Кармело ди Салваторе из Милана добио је тек ових дана новогодишњу честитку коју му је пре 19 година — 1942. — упутио један пријатељ из Палерма. Пошто је у међувремену поштанска тарифа повећана, он је за закаснелу честитку морао да плати порто марку од 50 лира.

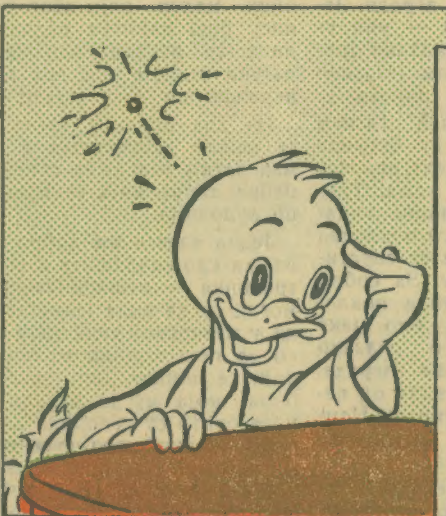

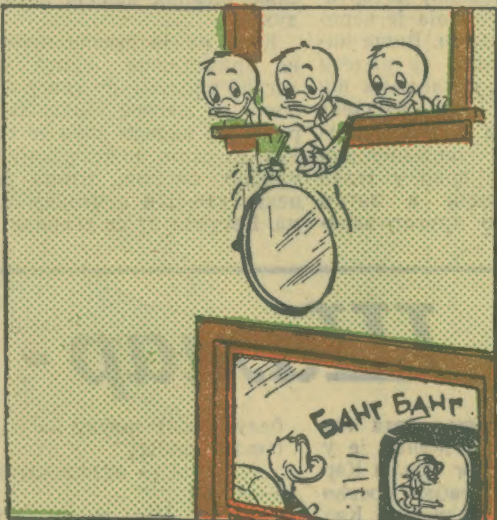

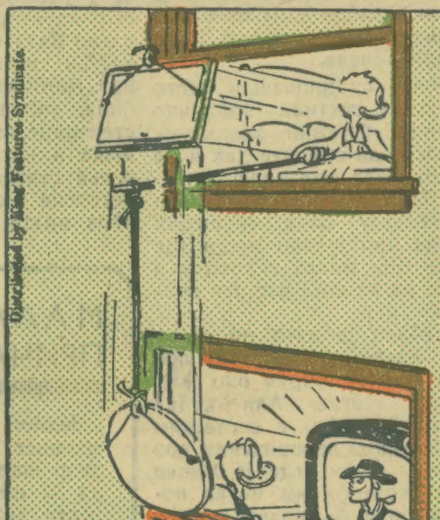

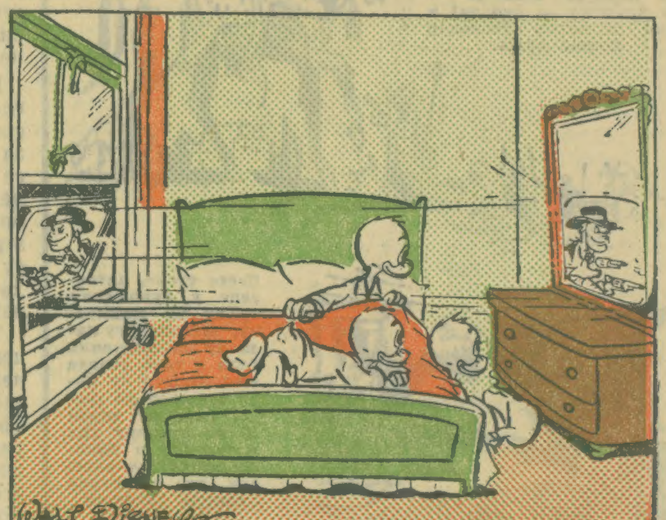

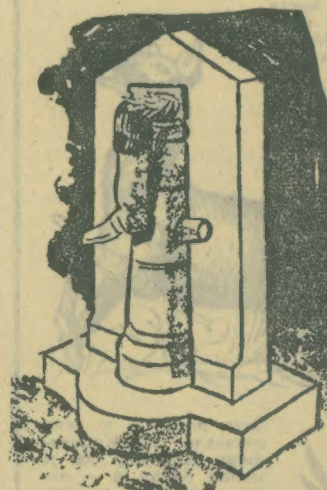
НА КЛИЗАВОМ ТЕРЕНУ

Клизање на леду постало је право тек када су у средњем веку клизаљке добиле свој најважнији део — оштре ивице. Пре тога су људи за кретање по леду користили животињске кости које су, везане испод стопала, биле довољно тврде да се на њима могло клизати али због облина тешко се одбацивало унапред, и клизачи су се зато користили нарочитим шипкама са металним врхом као на копљу — да би се отискивали низ лед. Био је то тежак и напоран начин кретања.

У тринаестом веку младеж у Енглеској измислила је једну специјалну игру: кад два клизача развију довољну брзину усправљају мотке и покушавају да оборе један другога као на правом турниру. Хроничари тога времена су описали те двобоје овако: један или оба противника су обично падали али врло незгодно и ломили руке или ноге. Необуздана омладина жељна славе припремала се дуго за такав „рат" али је и страдала.

Са појавом металних клизаљки отпала је употреба мотки за „поштапање" а турнирски нагони омладинаца за овом „справом" се још понекад испоље на хокејашким утакмицама, када судија не гледа, они употребе своје штапове као средњовековне мотке.

ЧУДАН СПОМЕНИК

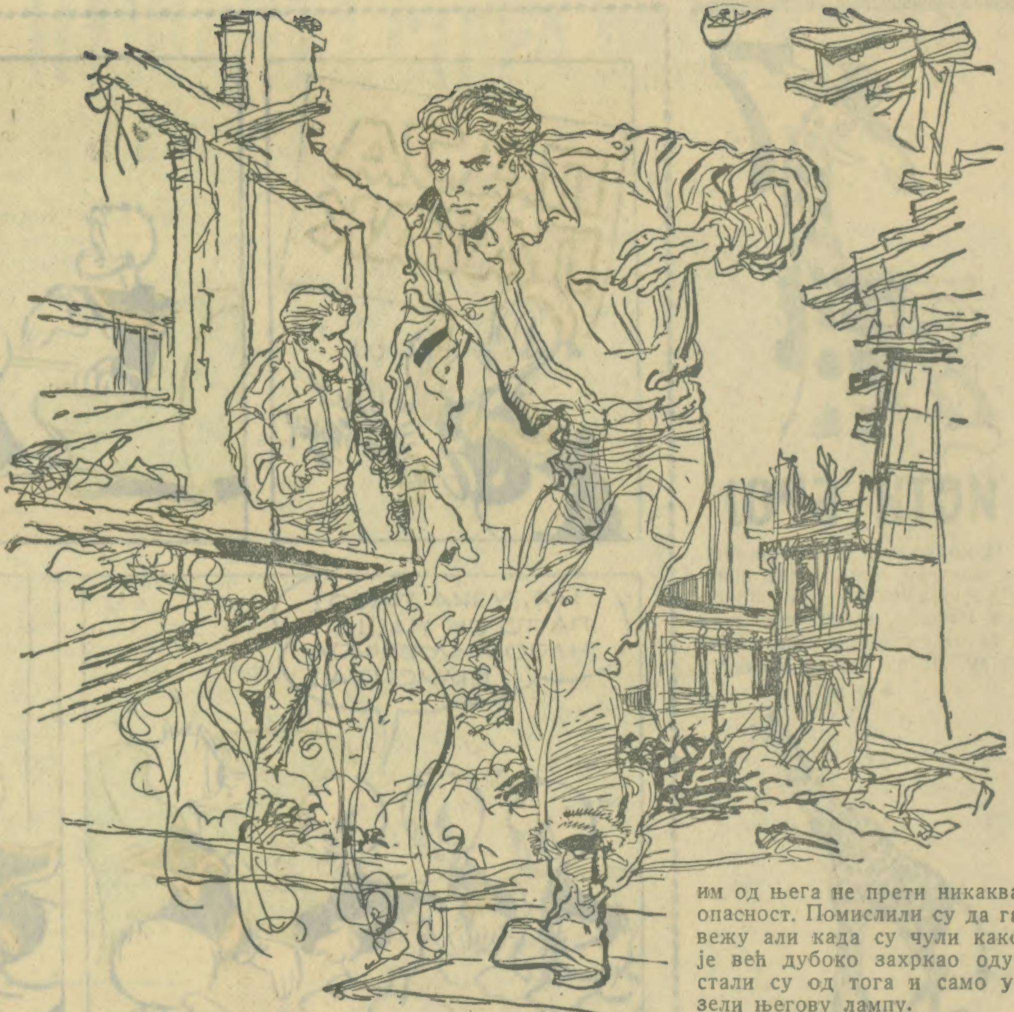
На споменику „Војничкој левој нози" изгубљеној у бици на бојном пољу Саратога у држави Њујорк, не пише име војника коме је она припадала. А он се звао Бенедикт Арнолд.

НА ДВА КЛАВИРА

Преко 3.000 студената универзитета у Моргантауну, у Западној Вирџинији, са одушевљењем су посматрали недавно једну „игру" на два клавира коју су изводила два студентска тима. Ако сте помислили да су студенти приредили својим друговима клавирски концерт — преварили сте се. „Клавиристи" су се трудили да тешким ковачким чекићима истуцају клавире на толико ситне делове да сваки комадић може да се провуче кроз један прстен чији пречник износи 22 сантиметра. Победничка екипа успела је да иситни свој клавир и његове бедне остатке прогура кроз прстен за 17 минута и 59 секунди.

БЕГУНЦИ

Два ухваћена енглеска падобранца беже из камиона којим су их превозили у затвор и кроз подземни канал стижу у полусрушено позориште

Иако су брзо отишли са места на које су пали, пошто су претходно закопали своје падобране, Мајк и Слим нису имали много среће. Немачка полиција коју су сељаци обавестили о спуштању двојице падобранаца из обореног авиона, брзо је сузила обруч око бегунаца и на њих напујдала своје одлично издресиране псе. После непуног сата оба савезничка авијатичара су се нашла високо уздигнутих руку пред уперeним цевима немачких аутомата. Полицајци су их прво претресли и онда одвели у прву полицијску станицу која је одмах обавестила телефоном командантуру у Франкфурту и специјално одељење Гестапоа. Ово се нарочито заинтересовало за оборене пилоте надајући се да ће, пре него што их упути у заробљеничке логоре, од њих извући податке о ваздухопловним снагама које врше операције над Немачком.

Око подне стигло је наређење да се авијатичари, под стражом, довезу одмах у Франкфурт удаљен неких 50 километара од места где су ухваћени. Настало је краће нагађање међу надлежнима којим колима да их превезу и избор је пао на један камион који је и иначе ишао са неким намирницама за Франкфурт.

У задњи део кола поред сандука укрцали су се Енглези и неколико чувара-полицајаца. Како су се налазили у срцу Немачке нико није сматрао за потребно да их веже.

Док је камион одмицао друмом за град, кроз главе авијатичара севало је стотину мисли — како да побегну пре него што их спусте у подруме Хитлерове тајне полиције. Али исто тако брзо као што су долазиле они су их и одбацивали као неизводљиве. Било је исувише стражара и ма какав покушај да их савладају не би могао успети.

Једино што им се чинило погодним било је то што су их водили управо у Франкфурт који се налазио на листи градова у коме су имали уговорене адресе за случај потребе. Ако би успели да побегну могли су да се обрате тајној мрежи агената и пребаце се можда за Енглеску. Обоје су знали да те тајне везе прилично добро функционишу тако да су већ стотине авијатичара и побеглих заробљеника успевали преко њих да се домогну слободе. Али како побећи?

Пошто су се још у два три места зауставили да би Немци посвршавали неке послове, у град су ушли са првим сумраком. Улице су биле полупразне, многи излози закуцани даскама пошто су стакла попрскала од честих бомбардовања. Ту и тамо целе улице затрпане рушевинама блокова кућа.

Мајку и Слиму се чинило да их Немци све мркије гледају и они се, у страху, повукоше сасвим у десни угао камиона.

Следећег тренутка наједном, да би избегао судар, њихов камион се одбио, далеко удесно, од зида једне зграде. Кроз ломњаву и ватру која је избила у предњем делу кола Енглези су видели како се ошамућени Немци извлаче из олупина. Сами су пак, остали читави јер их је јак удар просто избацио из камиона и само угрувани али неозлеђени, лежали су на земљи неколико метара од места судара и својих чувара. Први је скочио поручник Слим и повукао за собом пријатеља:

— Бежимо!

Док су се пробијали преко гомила цигала и поред несигурних зидова, спустио се већ сасвим мрак. Помагало им је и то што је град услед опасности из ваздуха био потпуно замрачен. Са места судара допирао је звук пиштаљки и немачке команде из којих се могло разабрати да су открили њихово бекство и да је потера почела.

Пошто су пронашли место где су се осетили прилично сигурни, бегунци застадоше за часак да поврате дах и да се договоре шта даље да раде. Било је јасно да Немци опкољавају блок срушених зграда као једино место где су се они могли склонити и да ће их за који час пси пронаћи.

Требало је зато по сваку цену изаћи из рушевина пре него што се обруч око њих сасвим стегне. Али куда? Тражити ноћу, у енглеским униформама прекривеним прашином, кућу где је живео агент који би им могао помоћи била би права лудост. Склонити се у неки приватан стан било је још мање могућно јер је свет био огорчен због сталног енглеског бомбардовања.

Пошто су пажљиво дошли до краја рушевина, негде на супротној страни, нашли су се одједном пред неким мрачним сквером са чије је друге стране стајала нека зградурина са свих страна окружена алејама и дрвећем. Личила је на неко позориште.

Нису много размишљали. Још једном осмотрише лево и десно и убедивши се да нема нигде никога они претрчаше оних неколико десетина метара до мрачне зграде и бацише се у сенку једног великог храста пред њом. У том тренутку на углу се појавише пригушени фарови аутомобила а одмах затим и јак сноп светлости из рефлектора поче да шета по рушевинама из којих су малопре изашли. Прибили су се сасвим уз земљу. Дрвеће око њих је било велико а трава густа тако да су постали готово невидљиви, а осим тога Немци су их тражили на супротној страни улице. Из даљине се чуо лавеж паса. Оно што рефлектори нису могли, извежбаном њуху полицијских паса неће измаћи.

Бегунци су почели натрашке да бауљају ка згради. Једини спас је био — ући унутра. За ових неколико тренутака постало им је јасно да у згради нема никога.

Пси су били већ сасвим близу трга када су бегунци пронашли један шахт, вероватно за убацивање угља. Трудећи се да не начине никакав шум подигли су поклопац и један за другим се спустили у мрачну рупу. За собом су поново наместили поклопац. Канал није био јако стрм, чак је благо силазио негде под темеље зграде. Слим је креснуо једну од неколико шибица које су Немци заборавили да му одузму приликом претреса.

Кренули су даље. После неких десетак корака нашли су се у једној повећој четвртастој просторији која је вероватно била подрум. Више пипајући него што су видели при светлости последњих шибица, нађоше неке гвоздене степенице које су водиле навише и после опрезног пењања стигоше прво у један бетонски ходник а затим кроз врата до другог тапацираног плишом. Нису се преварили — зграда је заиста била позориште: једно од оних малих која због рата нису баш најбоље радила а ипак се некако одржавала дајући једном или два пута недељно по неку представу.

Из дна ходника тргло их је нечије кашљуцање а одмах затим угледаше светлост џепне лампе која се ширила по зидовима.

Једна завеса им добро послужи као склониште и осматрачница — отшкринувши је могли су да виде једног старца у чуварској униформи како се гега ходником. Мирис који се ширио око њега и боца која му је вирила из џепа очито су говорили да је стари прекраћивао дуге ноћне часове гутљајима ракије као одличним средством против страха нарочито за време свакодневних напада из ваздуха.

Када их је старац прошао не приметивши ништа они лагано кренуше по трагу светлости од његове лампе. Ускоро су га видели како је стигао до своје ложе у коју се удобно сместио, отпио још неки гутљај и почео да дрема. Бегунци су се уверили да им од њега не прети никаква опасност. Помислили су да га вежу али када су чули како је већ дубоко захркао одустали су од тога и само узели његову лампу.

Петнаестак минута су шетали кроз одаје иза позорнице и дошли до главне гардеробе. Међу стотинама старих и нових костима било је и одела из осамнаестог века, фракова, женских хаљина.

Претурајући по костимима и тражећи неки погодан да се преобуку Мајк је први нашао немачке униформе. Било је то боље него што су могли и да замисле.

Немци су целе ноћи пажљиво претраживали блок рушевина и околне улице. У неколико махова пролазили су поред старог позоришта иза чијих су их спуштених завеса посматрале очи два човека у немачким униформама.

Са јутром су се улице испуниле светом који је журио на посао. Стари чувар је још спавао када су два немачка официра брзо изашла кроз споредан излаз позоришта и умешала се у гомилу. Касније су они дуго на једном углу стајали пред великим планом града, а онда, очигледно пронашавши где се налази улица коју су тражили, кренуше одлучним кораком ка свом циљу.

ЖИВОТИЊЕ
КОЈЕ СУ, ПО ЛЕГЕНДИ, ИЗМЕНИЛЕ
ИСТОРИЈУ

Животиње су играле понекад важне улоге у историји. Сви се сећамо легенде по којој је близнаке Ромула и Рема, осниваче Рима, ухватила и одгајила једна вучица. А једна крмача им је означила место где треба да подигну Рим, престоницу античког света.

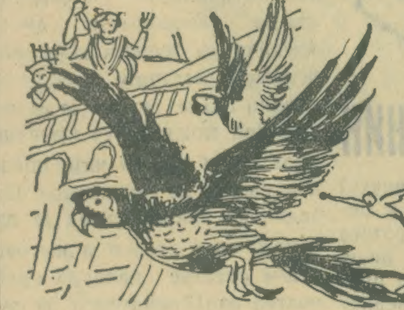
Кад су се завереници у Персији решили да убију краља Смердиса, договорили су се да престо припадне ономе од њих чији коњ завришти први. Даријев коњ је — по предању — био тај и тако је његов господар постао краљ.

Свете гуске, затворене у Јунонином храму на Капитолу, загакале су када су се појавили Гали и тако спасле Рим. Пошто су ноћу продрли до града, Гали су хтели да на превару уђу у тврђаву и покољу заспале чуваре, али су их гуске својим гакањем спречиле.

Кад је Кловис I оснивач франачке династије, кренуо 507. године против Визигота, морао је да се заустави испред Беча. Како није било ни моста ни бродова, он и његова војска нису могли да пређу преко Дунава јер су мислили да је ту дубоко. Изненада се појавила једна кошута, загазила у реку и прешла је откривајући Францима плићак који им је омогућио да стигну Визиготе и потуку их.

Јато папагаја у лету, показало је Кристифору Колумбу да је копно близу и — тако изменило његову одлуку. Већ обесхрабрен, он се таман спремао да напусти истраживање и врати се у Шпанију.

МАЛА ПРИЧА

Шамар-штука

Једног дана лета господњег 1680. дошао је у двор шведског краља Карла XI неки рибар носећи једну дебелу штуку. Кад је затражио од лакеја да га пријави краљу, овај га запита за разлог његове посете.

— Краљ воли рибу па ће сигурно купити ову дебелу, масну штуку — одговори рибар.

— Тако! — отеже лакеј. — А ја?

— Ти? Шта ти имаш с тим? — запита зачуђено рибар.

— Све! Ако ја нећу, ти нећеш ни стићи до краља акамо ли продати рибу.

—Гле? Нисам то знао. Дакле, шта тражиш од мене да би ме пустио пред краља? — запита рибар.

— Половину онога што ти краљ буде платио за штуку — одговори грамзиви лакеј.

— Пристајем! — сложи се рибар.

Пола часа касније рибар је стајао пред краљем.

— Драго ми је што си се сетио да ми донесеш ту лепу штуку. Шта желиш да ти дам за њу? — запита га краљ.

— Два шамара, величанство — рече рибар — и то два добра шамара јер половину онога што од вас добијем морам да дам вашем лакеју.

— У праву си — насмеја се краљ. — Ево ти награде.

И шљис! Шљис!... доби рибар оно што је тражио. Он добро протрља ударене образе, лепо се захвали краљу, изиђе у предсобље и рече лакеју:

— Ево ти твоје половине! Ништа ти нећу закинути!

У истом тренутку одјекну шамар и лакеј се нађе на поду колико је дуг и широк.

Од тога дана Швеђани за добро угојену штуку кажу: „То је права шамар-штука!"

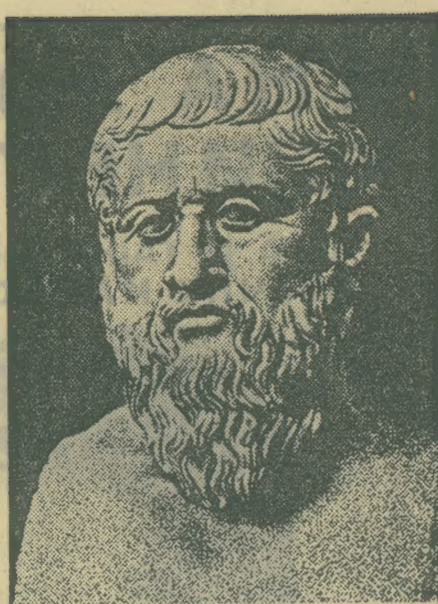
»ПОШТЕНА« ИГРА

У најранија времена поглавар племена или краљ народа често је завршавао живот на тај начин што би га његови поданици убили — да би отклонили србу злих духова. Примитивни људи су веровали да се „духови“ у дрвећу и животињама љуте што их уништавају за своје потребе. Да би се они умирили, жртвован је обично онај који је представљао читаво племе. Али поглавицама и краљевима се није умирало тек тако. Увидели су да морају нешто предузети ако желе дуже да живе.

У присуству врача, помоћу неке врсте жреба, бирана је жртва која на себе треба да преузме гнев духова. Овај чудан обичај у нешто измењеном облику задржао се дуго на далеком Тибету. Једном годишње, неки од врховних свештеника преузимао је на себе да у престоници Ласи изабере неког сиромашка „краља године“. Читавих десет дана тај човек се кретао по граду, радио што год је тео и узимао што му се свидело. Морао је једино за то време да над главама људи витла репом од јака и на тај начин на себе, симболично, прими њихове грехове. Десетог дана би се он и високи свештеник поново састали.

Свештеникови помоћници су доносили две коцкице које су обојица бацали по три пута — и онај који би изгубио имао је да постане жртва. Приликом те „коцке“ нико није могао бити изненађен резултатом — на свим странама свештеникове коцке био је уписан број шест а на „краљевој“ јединица. Тако је изгледало најнепоштеније коцкање на свету у коме је „краљ“ увек губио.

ФИЛОЗОФ, ВОЈНИК, СПОРТИСТА

Извесне мисли овог великог филозофа могу и данас, после 2.500 година, да нам користе

Често, када се у друштву помене Платон, људи имају обичај да се некако уозбиље као да је он био неко неземаљско биће. А баш је обрнут случај: био је спортиста, победник у многим такмичењима, храбар војник, песник, познавалац тркачких коња и страсно је волео лаке комедије. Умро је у 81. години на једној гозби, а живот, лепе и мудре разговоре волео је до последњег часа.

Све је то потребно знати да би се видело колико има сличности између њега и данашњих људи.

Живео је у Атини, у првој половини IV века пре наше ере. У оно време људи су се већ били заморили од многобројних ратова, или разочарани због њих, неки су постали скитнице, у многима је била пољуљана вера у античка божанства. За све који су остали без чвршћег ослонца у животу Платон је почео да мисли и да тражи сигурност и нову равнотежу. Грчки богови су — ко више ко мање — представљали занимљиво и симпатично друштво, али пошто су били сувише самољубиви, почели су да падају са узвишених постоља. Тако се Платон нашао у великом послу. Али, да није упознао великог филозофа, логичара и претечу методичног мишљења Сократа, ни Платон не би дао оно што је од њега остало.

Платон је пришао Сократу као ученик и пријатељ и остао је уз њега све до његове трагичне смрти. Више ученик него ђак, био је један од најревноснијих посетилаца Сократових разговора и дискусија о суштаственим стварима. Ово пријатељство је за Платона било од неоцењивог значаја. Сократов дух се у њему налазио целог живота тако да је готово све своје мисли изложио у облику разговора и дијалога у којима учитељ води главну реч.

Већ је Сократ расправљао о врлини и њеном значају. Питао се, зашто свако треба да је частан, па је закључио да част није ништа друго до узорно понашање о коме се разумно размислило. Кад се нађе у прилици да бира, сматрао је он, човек ће поштено делати само ако зна све шта треба да зна о тој ствари. Био је то први случај да је један филозоф учио како је морал пресудна ствар.

Наш свесни живот, учио је Платон даље, подељен је на три дела: један је сачињен од чула и састоји се од прохтева и страсти, други део од воље и трећи део је онај који мисли, који се назива разумом.

Пошто се човек разликује од ма које животиње зато што има разум, очигледно је да тај трећи део треба да влада човеком, улога воље је да подржи наређење разума, док прохтеви и страсти треба да му се покоравају. Ако сваки део врши своју функцију човек ће бити честит. Ако се овај природни ред промени, овладаће порок. У оно време великих разочарања Платон је врлину ставио на почасно место.

На место његовог разума ми данас стављамо интелигенцију, јер знамо да се знање или познавање не стиче само тек тако — размишљањем, већ се разумом треба служити да би се испитале чињенице. Па ипак његова основна мисао — јединство три главна елемента којима управља разум што представља суштину моралне личности — никада неће застарети.

Читајући Платона, ако не мислимо када су ти редови написани чиниће нам се да нам је савременик. Он говори о математичкој астрономији и о физици као да су те науке у оно доба постојале. Говори о сновима језиком који је близак Фројду. Када сан прекине владавину разума „дивља звер у нашој природи устаје и шета се без икаква стида“, каже он. Први је говорио да треба завести нижу и вишу наставу, о потреби специјализације у знањима, о потреби да се за решење друштвених проблема употребљавају научни методи, итд.

Колико је до сада познато, Платон је први говорио о психологији смеха, о акустици, о ограничењу богатства. Он је пронашао дечја обданишта и дао поуке о васпитној методи коју треба примењивати у обдаништима.

„Телесне вежбе које се врше под морање, каже он, неће никоме шкодити, али знање које се учи под морање не остаје у сећању. Зато принуду не треба злоупотребљавати, а од васпитања треба начинити врсту забаве“.

Неке од Платонових поставки, наравно, више нису прихватљиве, што уосталом није никакво чудо. Једна таква његова мисао имала је за последицу сасвим необичну пустоловину: у својој шездесетој години отпутовао је из Атине у Сиракузу да би поучио тиранина Дениса млађег како да створи идеалну републику. Платон је започео овај посао с великом љубављу и још већом надом у успех, али је доживео неуспех. Тврдио је да поучавање једног краља-филозофа мора да почне од геометрије. Геометрија ће га научити вештини логичног резоновања без чега се не могу вршити никакве сложене политичке реформе. Денис и његов двор бацили су се на нову врсту забаве. Дворска палата била је огрезла у прашини од силног песка посутог по мермерним плочицама да би се у њему цртали геометријске слике.

Тиранин Денис је волео Платона, волео је забаву, али није волео геометрију. Антиплатоновци су пронашли једног другог филозофа који је доказао да је баш тиранија најсавршенији облик владавине и, што је нагоре, доказивали су то без математике! Кад је осетио да му гори под ногама, Платон је ноћу побегао из двора и једрилицом стигао у Атину.

Као човек великог угледа, Платон је почео са оснивањем своје школе. То је она иста школа која је постала најчувенија у античком свету и као таква остала кроз векове. Разреди су били смештени у једној „гимназији“, на километар и по од Атине. Град је убрзо располагао са три „гимназије“ које су се састојале од по једног великог парка и по једне велике грађевине. У свакој се налазило игралиште под ведрим небом, борилиште, парно купатило, одаје за масирање, хладно купатило, свлачионице и стадион за атлетику. Био је ту велик и леп врт са многим стазама којима се шетало и држала настава у виду разговора.

Гимназија у којој се налазио Платон са својим ученицима названа је академијом по Академосовом врту у коме је саграђена. Платонови часови нису се, по свој прилици, разликовали од Сократових на којима је Платон стекао толико обимно знање и развио своје способности. Школарина се није плаћала, није било одређеног програма и вероватно се ту много играло и забављало. Верује се да је у Платоновој академији било веома мало академског у смислу данашњег универзитетског васпитавања. Па ипак, Платонова школа живела је безмало хиљаду година.

WALT DISNEY

БЛИЗНАКИЊЕ

ПРЕКО ТЕЛЕВИЗИЈЕ

Догодила се саобраћајна несрећа у Паризу. Из свог радног кабинета лекар специјалиста даје преко телевизије упутства полицајцима како да поступе са повређенима.

ИМА ЉУДИ КОЈИ НЕ СТАРЕ

ШТА ЈЕ ТАЈНА ЊИХОВЕ »ВЕЧНЕ МЛАДОСТИ«

Пикасо много воли народне ношње и кад му се за то укаже прилика он их радо облачи и носи са пуно расположења. Једном приликом обукао је југословенску народну ношњу а на главу ставио афричку капицу, која много подсећа на наше народне капе

Хиљаде обожавалаца узело је учешћа у прослави 80. рођендана Пабла Пикаса. Слављe је у Ници трајало пуна три дана, а пошта у Кану је примила ни мање ни више него 25 килограма честитки упућених слављенику. Две ноћи Пикасо није одлазио пре три часа ујутру на спавање, али упркос томе нико није имао утисак да је он уморан.

— Најлепши поклон за мене је ваша љубав и оданост — рекао је Пикасо својим пријатељима. То ми даје снаге да прикупим нову енергију. Због тога сам и дошао иако ретко излазим јер је за мене рад много важнији.

И, заиста, његова радна енергија се последњих година није нимало смањила. Још и данас за један једини дан он може да направи 15 илустрација за књиге, а слика чак и још више него пре. Кад човек стане пред њега никад не би рекао да је пред једним осамдесетогодишњаком.

За Пикасом ни најмање не заостаје његов пријатељ диригент Игор Стравински. У Лондону је недавно дириговао на свечаној представи своје „Персефоне" а њу је увежбавао пуних 18 проба. Са овом представом гостовао је недавно и у Београду.

Још неколико година старији од Стравинског и Пикаса су Пјер Монто, још и сада шеф лондонског симфонијског оркестра и Пабло Казалс, чувени челиста. Казалс коме је скоро 90 година осећао се довољно свеж да прелети Атлантик и, на позив председника Кенедија одржи у Белој кући солистички концерт.

Сомерсет Мом, књижевник, има 87 година. Последња два месеца неуморно је радио на отварању нове библиотеке и сакупљању књига за његову стару школу.

Сви ови неуморни радници и не помишљају на одмор који су заслужили. О пензионисању и не говоре. Изгледа да је баш воља за стварањем тајна њихове „вечите младости".

И у политици има, такође, ветерана. Геронтолози који се баве проучавањем старости, нису још пронашли одакле ти људи црпу своју неизмерну енергију и вољу. Да ли их држи то — што су антиалкохоличари, спортисти, вегетаријанци или што добро једу?

У сваком случају, ко вредно ради и ко је задовољан својим послом остаће дуже млад него његове мање активне колеге.

Челични нерви

Према једној новинској вести, совјетски научник Борис Огњев је успео да одстрани један важан нерв са ноге пса и да га замени металним проводником. Пас је приказан члановима Академије наука СССР, међу којима су се налазили физиолози, неуропатолози и анатоми. И поред своје неоспорне стручности, они нису били у стању да утврде на којој нози је извршена операција јер се пас потпуно нормално кретао.

Кад се метод калемљења усаврши, жртве разних болести чији су живци парализани моћи ће да добију за њих замену и тако ће се одговарајућим органима повратити потпуно или делимично способност ранијег функционисања.

ЕСКИМИ — СРЕЋАН НАРОД

Међу најзанимљивије народе на свету спадају свакако Ескими. Писац овог чланка провео је неколико месеци са групом канадских Ескима

Многи би пожелели оно што је Ескимима блиско: они су срећни, задовољни, такође и скромни, племенити, поштени, несебични и љубазни. Без много размишљања деле све са другима, нарочито у тешким данима. Не воле рат и срећни су када могу да избегну сукоб. У рату не виде начин да стекну земље, моћ или срећу. Изванредно су сналажљиви и располажу богатом инвенцијом у савлађивању сталних тешкоћа. Устаљено је мишљење да је њихов живот тежак, али Ескими се са тим не слажу: они су савршено задовољни својим начином живота и не желе да га мењају.

Код њих су деца нарочито весела и срећна; према њима се поступа веома уздржљиво: грдња безмало не постоји, а строге казне потпуно су непознате. Деца проводе време у играма које су сама измислила.

Мајке своје бебе носе у специјалним торбама на леђима и то куд год се крену. Старија деца прате родитеље — појављују се да би опет нестала — понашају се потпуно самостално. Старији се увек посаветују са својом децом када треба донети неку одлуку. Код Ескима „заједница" много више значи него сама реч. Ескими су диван народ, јер са својим особинама не би друкчији ни могли бити.

Ескими себе називају „инувит" што значи „човек"—„народ". А реч ескимо је Алгонквин Индијанаца и значи „онај који једе сирово месо". Овај обичај је и навео Индијанце из племена Кри, које припада групи Алгонквин, да им даду ово име.

Фоке, моржеве, китове и карибуе лове стално и једу их. Зими, а она дуго траје, кроз рупе на леду хватају рибе док лети ловци одлазе далеко да би уловили мале животиње као што су: лисице, зечеви и неке птице.

У њиховој исхрани практично нема поврћа. Једном приликом, кад су неки Ескими одведени у болницу ради лечења туберкулозе, умирали су такорећи од глади јер нису могли да се навикну на храну белог човека сматрајући је потпуно неукусном.

Њихова одећа је различита, али сва потпуно одговара њиховим потребама: „парке", „блузе" од коже карибуа, навлаче се преко главе као џемпер који је, без икаквог другог отвора. Када сам дошао међу њих, нисам могао да схватим зашто су се смејали мојој одећи све док један није показао рајсфершлус на мојој јакни. Успео је да ми уз много гестова објасни да хладноћа још како може да продре кроз тај затварач и ја сам се у то касније и уверио.

Одржавање топлоте, уопште, представља за њих сталан проблем нарочито ноћу. Пошто спавају на узвишењима од снега као неким „полицама" у самим њиховим иглоима, они се збијају један уз другог да би се боље загрејали. Лежишта су им покривена кожама поларних медведа или карибуа. Пре него што легну они свуку своју дневну одећу и покривају се читавим брдом крзна, јер је одржавање топлоте просто питање њиховог опстанка.

Игло се прави по принципу лучних конструкција који је доцније тек пронађен и коришћен у нашој цивилизацији. Иначе они га сагради за сат-два. Користе снег и лед — да би се заштитили од снега и леда. Њихов начин живота изгледа им једино могућ јер кад су сазнали да ми живимо у становима који се налазе један изнад другог њима се то учинило као крајње варварство.

Па ипак читава половина Ескима није никад ни видела куће од снега, а свега једна четвртина њих проводи зимске месеце у таквим кућама. На Аљасци су оне непознате.

Спорови се код Ескима решавају на чудан начин: око двојице завађених се образује скуп, док они један другом, у виду неке попевке, излажу свој став, мишљење. Ово „убеђивање" може да траје и сатима, све док једна страна не успе да убеди присутне у своје исправно становиште, а онда коначан суд даје јавно мнење.

Гулик, један од мојих ескимских пријатеља, повео ме је једном приликом да прегледамо његове замке. Читав дан смо провели обилазећи их све редом и надајући се да ћемо негде наићи на неку лисицу. Замке су биле веома мале и налазиле се на великом одстојању једна од друге. Али за Гулика то није био никакав проблем, возио је своје саонице са псећом запрегом без грешке — од једне до друге замке — по том бесконачном беспућу које за њега као да је било осветљено неонском светлошћу.

Овај срећни народ ужива и поздравља „поноћно сунце", а пролеће доноси и њему срећне промене као и свуда на свету.

МУЗИКА СТРАНИХ ЗЕМАЉА

Португалија: Студенти најстаријег универзитета облаче црне мантије кад свирају под прозорима изабраница

Ниједан народ, ма како примитиван, не може да живи без музике јер она служи за изражавање и радости и туге. Мада се мелодије и ритмови разних земаља разликују међу собом већ због менталитета самог народа, ипак је она и „језик" за опште споразумевање. Музика из других земаља нас и чуди и одушевљава али и приближава њима. Када затворимо очи можемо према звуцима да познамо да ли је изводе црнци који играју у ритму там-тама или нежна гејша. Свако време и сваки народ има своју карактеристичну музику која нам често прикаже неку земљу боље него књиге које о њима читамо.

Конго: На инструменту са струнама који је сам направио, овај младић свира сетне мелодије из свога краја.

Индонезија: Играч са острва Бали за време верске игре „кабијара" коју прати музика на шанг-шангу

Са Филипина: Отац и син свирају на инструментима које су сами направили од бамбуса и изводе на њима изванредне тонове.

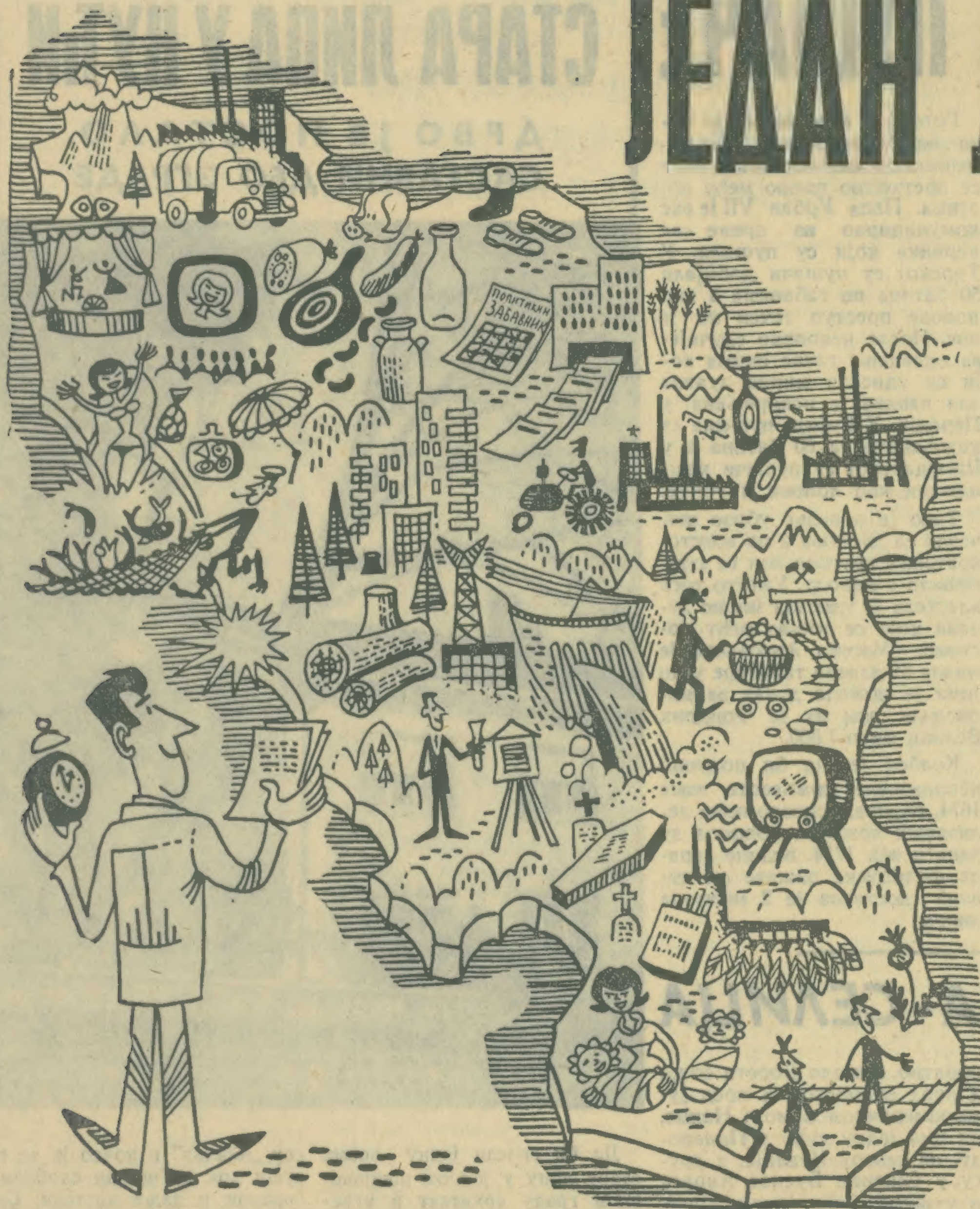
Јапан: Један трио Јапанки свира на инструментима са струнама и једном дувачком инструменту начињеном од дрвета.

Гватемала: Један од ова два музиканта свира на „мaримби", једној врсти ксилофона, а други на гватемалској флаути.

ЈЕДАН ДАН У ЈУГОСЛАВИЈИ

24 часа у нашим фабрикама, рудницима, школама, болницама и домовима

Да ли сте икад помислили шта се све догоди за 24 часа на територији наше земље — на њеним пољима, у фабрикама и рудницима, на путевима и другим местима? Да ли сте помислили колико се породица обрадује новорођенчету, а колико заплаче над мртвим чланом? О таквим и сличним подацима статистика не говори ништа. Њене бројке се односе већином на месеце и године али ако годишње вредности поделимо са бројем дана, добићемо просечне податке који нам казују шта се дешава у Југославији за 24 часа. Неки су врло занимљиви, а други просто невероватни.

Сваког дана 1.183 оваквих

701,5 милион тона воде!

Док сте прочитали горње редове, за око тридесетак секунди, на пространу територију наше земље пало је 244.080 кубних метара воде. У току дана повећа се на 701,5 милиона тона што је заиста несхватљиво велика количина. То је преко два пута више него што је има у Јабланичком језеру. Највише падавина за дан добије наш планински предео — 535 милиона тона, односно шест пута више него што је има у Зворничком језеру на Дрини. Панонски предео добије за то време 120 а приморски 46,5 милиона тона воде.

Шта бива са том огромном количином воде? Њен већи део, 365 милиона тона, испари, док мањи — 336,5 милиона тона — отекне рекама и потоцима у Црно, Јадранско и Егејско море. Та вода подрива обале, усеца корита и долине, преноси шљунак, песак и муљ, покреће турбине хидроелектричних централа, наводњава поља, омогућује пловидбу на рекама, каналима и језерима, снабдева многа велика насеља и индустрију.

686 нових становника

Откако сте почели да читате овај чланак у нашој земљи су се родила два детета. два нова грађанина Југославије. За један дан 1.183 новорођенчета угледа свет, али, истовремено умре 497 људи од којих 106 одојчади. Из разлике новорођених и умрлих добија се дневни прираштај становника наше земље — 686 нових становника. Највише стиче Србија — 220, а најмање Црна Гора — само 26.

У току дана склопи се просечно 459 нових бракова, а разведе 60 старих. Највише бракова се закључи у Србији — 185 дневно, али се највише и разведе — 30 на дан, што значи половина свих разведених бракова у земљи.

У нашој држави запослено је 2,985.000 лица, од којих 2,272.000 у привреди. У току дана ти људи зараде две милијарде и 960 милиона динара — највише у пољопривреди — јер она има и највећи број произвођача, а потом у индустрији. Радник у индустрији заради на дан 575 динара, а службеник 785. У спољној трговини радник добије 534, док службеник 834 динара.

Незгодно је процењивати дневне приносе жита, воћа и поврћа, јер они дају род одређених месеци. Али, можемо се задржати на неким другим производима. Тако се на пример сваког дана помузе у селима и катунима наше земље 6,700.000 млека, што, по његовој продајној цени, представља вредност од 375 милиона динара. У току дана припреми се за тржиште 1.490 тона меса: 663 свињског, 354 говеђег и тако даље. Рибари улове за исто време 82 тоне рибе, док преко 30 милиона комада живине снесе 4,180.000 јаја. На 11,4 милиона оваца нарасте у току дана 39.200 кг вуне, а по њивама се разбаца 3.200 тона вештачких ђубрива.

У шумама широм наше земље посече се на дан просечно 12.000 м^3 дрвне масе, и то највише у Хрватској — 4.750 кубика и у Босни и Херцеговини — 3.800.

За поједине врсте дивљачи постоји одређена ловна сезона, изван које је лов забрањен. Ипак, ми овде износимо дневни просек као да сезона траје целе године: 7 јелена, 38 срна, 2 дивокозе, 7 дивљих свиња, 1.730 зечева, 170 лисица, 2 вука, 82 дивље гуске, 239 дивљих пловки, 456 јаребица, 2.080 птица штеточина и других.

У електричним централама

Нашој индустрији је сваке године потребна све већа количина електричне енергије. Због тога се сваке године граде нове централе, отварају нова окна у рудницима угља и траже нови извори нафте. У току дана наше централе шаљу кроз далеководе, у руднике, фабрике, градове и села око 24,45 милиона киловат-часова електричне енергије. Од тога преко 67% производе хидроелектричне централе и тај проценат ће све више расти, јер је угаљ драгоцена сировина за хемијску индустрију. Њега треба штедети где год се може, а за производњу електричне енергије користити снагу река.

Наши рудари у јамама и дневним коповима ископају за 24 часа 62.000 тона угља: 32,5 хиљаде тона лигнита, а 26,3 тона мрког угља, док радници на петролејским пољима изваде 2.590 тона нафте. За исто време у рудницима гвожђа извади се 6.200 тона гвоздене руде.

Што више метала нашој индустрији

Пре рата наше железаре производиле су дневно 277 тона сировог гвожђа и 644 тоне челика, а сада 2.660 тона гвожђа и 3.950 тона челика. Највећи део добијеног гвожђа и челика, 2.660 тона, троши се за производњу ваљане робе. За исто време произведе се 99 тона блистер бакра и 96 тона електролит бакра, 67,6 тона алуминијума, 99 тона цинка, и 243 тоне рафинираног олова, а само 1.330 кг живе.

За дан се произведе 6.550 тона цемента, док фабрике стакла за исто време дају тржишту око 22 м^2 равног и 167 тона цупљег стакла. Из хемијских фабрика излази дневно: 730 тона вештачког ђубрива, 356,5 тона сумпорне киселине, 243,5 тоне калцинисане соде, 132 тоне каустичне соде, 148 тона сапуна и разних детерџената, као и 49,4 тоне разних вештачких влакана.

Са бескрајних трака силази сваког дана по 20 трактора, 32 аутомобила, 12 камиона, 112 мотоцикла, 523 бицикла, а из фабрике вагона по 9 возила.

Индустрија грађевинског материјала обезбеђује дневно, поред осталог, 3,75 милиона комада цигала и 627.000 комада црепова. Сваког дана сагради се 166 станова са укупном површином од 8.350 м^2 што даје просек 50 м^2 на један стан. Ако те станове распоредимо у једноспратне зграде са по четири стана, добијамо јаснију слику: за један дан се у нашој земљи сагради улица са једноспратним кућама дугачка преко 310 м. Мало? — Не! За 10 дана таква улица би била дугачка већ 3,12 км, а за једну годину пуних 114 км, што одговара приближно растојању између Београда и Шида, односно између Загреба и Новске. Станови не могу бити празни; индустрија намештаја произведе сваког дана по 416 комплетних гарнитура и 3.260 комада разних делова намештаја.

Текстил, обућа и конзерве

Садашња производња памучних тканина повећала се према предратној за више од два пута а вунених тканина готово четири пута. Сваке секунде текстилне фабрике дају по 8,45 м^2 памучних и 1,43 м^2 вунених тканина, односно по 730.000 и 122.600 м^2 на дан! Мања је производња тканина од вештачке свиле — 52.000 квадратних метара. Фабрике рубља потроше дневно 74.000 м^2 разног материјала, а одеће 46,400 м^2, док из трикотажа за исто време изађе само чарапа 115.000 пари.

Фабрике обуће производе дневно 41.100 пари кожне и 40.800 пари гумене обуће. За наше пушаче стара се индустрија дувана која сваког дана износи на тржиште 54.700 кг цигарета, док им дрвна индустрија даје 233 сандука шибица.

Прехрамбена индустрија даје нам дневно 680 тона шећера, 55,5 тона конзерви поврћа, 89,5 тона конзерви меса, 45 тона рибљих конзерви, 5,95 тона концентроване супе, 85 тона чоколаде и бонбона, 142 тоне јестивог уља и читаво мало језеро пива — 44.560 литара.

Наши грађани путују све више — просечно седам пута годишње. Највише користе железницу, која дневно превезе 580.000 путника на 43 км удаљености. Аутобуси превезу за 24 часа 282 путника, морски бродови 15.100, речни 1.095, а авиони свега 595 путника. Ипак, највише се користе возила градског саобраћаја: трамваји, тролејбуси и аутобуси превезу по 2 милиона и 25 хиљада путника дневно.

На путевима наше земље

Највећи превозник робе су такође железнице: сваког дана по 178.500 тона робе на просечно 234 км далеко. Камионима се превезе 34.000 тона робе на растојање од 85.5 км. Дневни промет робе у поморском транспорту износи 21.900 тона, у речним 15.900 тона и у ваздушном 5,72 тона.

На нафтоносном пољу

Сваког дана наше поште отпреме по 15.900 пакета, 24.400 телеграма, око 2,5 милиона писама и омогуће око 1,23 милиона телефонских разговора.

Али, путевима наше земље крећу се и странци. У Београд стигне 241 странац сваког дана, у Загреб 170, Љубљану 114, Сарајево 68, Скопље 53, Титоград 13, Нови Сад 7 и у Приштину 5 странаца. У Опатију пристиже 168 странаца, у Дубровник 121, Ријеку 105, Сплит 90 и у Задар 77. Од планинских места највише посећују Блед — по 65 нових посетилаца. Од бања највише иностраних гостију има Нишка бања — 7, потом Илица и Рогашка Слатина, — по 6, Врњачка бања 3 итд.

Наш културни живот

Много радије посећујемо биоскопске и позоришне представе него предавања на народним и радничким универзитетима. Сваког дана одрже се просечно 32 позоришне представе које посети укупно 12.850 људи или око 400 на једној представи. У 1.544 биоскопа, колико их има у Југославији, одржи се дневно 1.430 представа које посети 344.500 људи, односно по 241 лице. На предавања народних универзитета — по 51 на дан — долази 5.600 људи, управо по 111 на свако предавање. Посете предавања на радничким универзитетима су знатно слабије: на 19 предавања која се одрже у току дана присутно је 845 људи — или по 44 на једном.

Наши грађани радо слушају радио. На 13 становника долази просечно по један радио-апарат. Деветнаест југословенских радио-станица има дневни програм у укупном трајању од 277 часова; а само на музички програм отпада 175 часова. Телевизија још није развијена. Београдски телевизијски студио емитује програме дневно само два часа и 30 минута, загребачки просечно 36, а љубљански 34,5 минута.

У Југославији се произведе дневно 206 тона писаћег и штампарског папира, али се троши много више. Сваког дана из штампарија стигне у књижаре по 14 нових књига и брошура у 71.600 примерака. Укупан тираж дневних листова достиже 1,337.000 примерака. Највише се штампа „Политика" — просечно у 321 хиљаду примерака, док остали листови: Борба 261 хиљада, Вечерње новости 189 хиљада, Загребачки вјесник 101.000, Љубљанско дело 83.000 примерака итд. Од дневних листова националних мањина највећи тираж има новосадски „Мађар со" — 35.000 примерака, а потом приштинска „Рилиндија" — 6.000 примерака.

Да би се наша привреда и култура и даље развијале, троши се дневно преко 2 милијарде и 400 милиона динара. Највећи издаци иду за инвестиције у индустрији и рударству — око 850 милиона динара дневно.

Нови станови

ЖАН НИКО

СМРТНА КАЗНА ЗА ПУШАЧЕ

У Турској су некад пушачи кажњавани батинама и одсецањем носа, а у Швацарској им је суђено као поповима и убицама

Оове године се навршава 150 година откако је Наполеон увео потпуни државни монопол на дуван. То је био крај дуге борбе за дозволу употребе дувана у Европи, у току које су многи љубитељи платили главом или страдали као мученици.

Прво што су морнари са каравеле Кристифора Колумба угледали 28. октобра 1492. године на обалама Кубе били су људи који су држали у устима „мали запаљени опушак начињен од неке непознате траве чији су мирис удисали".

Један од Колумбових морнара, Родригез де Жерез, запрепастио је мештане свога града када су га по силаску са брода у Европи видели како облапорно увлачи дим са ужареног врха прве цигарете. На несрећу подражавање Индијаца учинило га је и првом жртвом дувана: инквизиција је у колутовима дима који су куљали из његових уста и ноздрва видела ђаволско знамење, и претеча милиона данашњих пушача стрпан је у хладну тамницу од камена.

Међутим, дуван је постепено крчио свој пут по Европи. Мање је употребљаван његов опасан дим а више је туцан у прах од кога су прављени сокови или је коришћен као лек.

Прве семенке дувана посејали су у Европи француски свештеник Андре Теве и амбасадор монархије у Португалији Жан Нико од кога је никотин и добио своје име. Нико се одушевио овом биљком нарочито откако је дубока рана на руци његовог кувара зарасла захваљујући њој. Лечење чирева дуваном учврстило је амбасадора у одлуци да засеје биљку у Француској. „Божанску траву" је послао и краљици Катарини Медичи која је патила од главобоље. Удисањем мириса дувана она се излечила.

У Италији су дуван увели апостолски легати а у Енглеској љубимац краљице Јелисавете сер Валтер Рејг по повратку из Виргиније где је основао енглеску колонију у којој су сви пушили.

Трговци су убрзо увидели да се може извући корист од нове страсти која је захватила Европу и почели су на све стране да оснивају пушионице под именом „табагије". Ту су луле разних врста стављане на располагање пушачима који су ту поучавани вештини употребе. Фридрих I је са својим сарадницима решавао све озбиљније државне проблеме у диму лула.

Страст је убрзо постала пакао и већ у XVII веку јавио се први талас огорчења против ње. Баскијске жене су проклињале своје мужеве који су по повратку са дугих поморских турнеја настављали даноноћно да пуше. Енглески краљ Јаков I бацио је анатему на ту „одвратну по изгледу навику која одбија, опасна је по мозак, нездрава за плућа која запахњује околину смрадом за који би се рекло да долази из ђаволске утробе".

Готово у исто време је инквизиција забранила свештеницима да миришу дуван који се претходно трљао међу прстима. Папа Урбан VII је екскомуницирао из цркве све вернике који су пушили. У Турској су пушачи добијали 50 батина по табанима а ако понове преступ сечен им је нос. После неколико случајева одсецања главе онима који су удисали мирис дувана зла навика је искорењена у Персији. У Русији пушење се кажњавало са 60 батина а у Швајцарској су пушачи кажњавани као лопови и убице.

Тако је пушење убрзо ишчезло са дворова и из аристократских кругова али се одомаћило у народу. Уместо тога властела је удисала мирис дувана који се трљао међу прстима. Марија Антоанета је имала 52 златне табакере у којима је држала дуван за мирисање док их је Фридрих Велики имао 1.500.

Колбер је, да би попунио испражњене краљевске касе 1674. године, основао први делимични државни монопол дувана и већ 1714. године зарада француске државе од дувана достигла је 2 милиона ливри.

КАО ПТИЦА-СЕЛИЦА

Деведесет петогодишњи Анђело Борети укрцао се ових дана у Ђенови на брод „Јулије Цезар" да би кренуо на своје педесет пето путовање преко Атлантика. Стари Борети не подноси хладноћу и због тога се претворио у праву птицу-селицу: он бежи пред зимом два пута годишње. Можда то на први поглед изгледа чудно. Али, сетите се да је у Јужној Америци лето кад је код нас зима и обратно. Анђело Борети бежи и пред европском и пред јужноамеричком зимом. Наиме, он има једну кућу у Пинеролу, на северу Италије, а другу у близини Буенос Аиреса и у њима живи наизменично, али увек лети. У октобру или почетком новембра он напушта Италију и одлази у Јужну Америку где лето тек почиње, а кад се тамо приближи зима он се враћа у Пинеролу да ту проведе наше, европско лето.

СТАРА ЛИПА У КУЋИ

ДРВО ЈЕ ПОСТАЛО САСТАВНИ ДЕО ЗГРАДЕ

Да би спасли једну веома стару липу у једном швајцарском граду архитект и кућевласник споразумели су се да дрво не исеку, већ да га једноставно „укључе у саставни део зграде". Стара липа је у почетку листала и цветала, а онда је одједном један њен крак који је провучен кроз зидове куће и кров показао „неразумевање" за једну овакву „пажњу" и почео је да се суши док су остали слободни огранци и даље листали. Сада су се умешали стручњаци да спасу део липе која је саставни део куће како би се страни и домаћи туристи на пролазу кроз град дивили и чудили овој необичној комбинацији природе и архитектуре и правили хиљаде снимака.

ОТАЦ РЕКА

Упоредо са порастом промета на реци, на бродовима се појавио већи број насилника који су пљачкали свет. И сами чланови посаде бродова чинили су недела. Један од њих, Мајк Финк остао је легендарна личност. Као и свуда на свету где настане процват јављају се и људи који хоће на лак начин да живе.

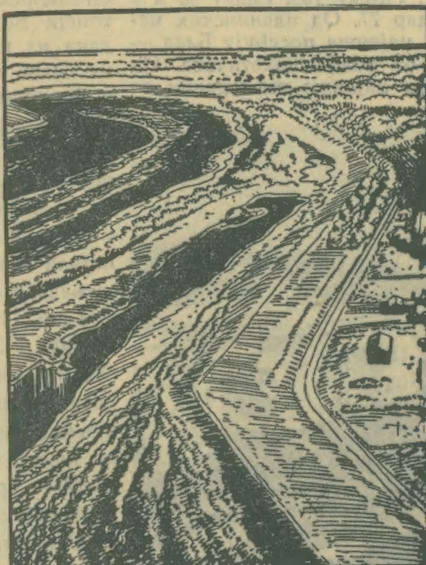
Семјуел Клеменс (1835 — 1910) познат је под својим псеудонимом Марк Твен. Име је узео према узвику лађара са Мисисипија који приликом мерења дубине извикују цифре. Он је био најславнији хроничар живота људи на овој великој реци. Његова најпознатија дела „Хаклбери Фин" и „Том Сојер" позната су у целом свету.

Мисисипи је један од највећих извора електричне енергије у САД. Дуж реке су подигнуте многе електричне централе, међу којима је једна од најзначајнијих код Киокука у Ајови која ради још од 1915. године. Централе дају велике количине електричне енергије и тако су допринеле индустријском развитку оних крајева.

У пролеће цела област на којој се простире Мисисипи добије много воденог талога. Веома јаке кише падају доста дуго, али често на тло које је још замрзнуто и зато неспособно да апсорбује влагу. Воде се онда сливају само низ њега у реке које зато нагло надолазе. Услед њиховог пораста и сама Мисисипи надође.

Обале Мисисипија су на највећем делу заштићене насипима. У читавој борби човека са стихијом, ови насипи играју велику улогу — заштићују позадину, земљиште дуж обала, често настањена и обрађена. На неким местима, због великих наноса муља и глиба ниво реке постаје виши од нивоа околног терена, односно обала.

Понекад никаква обезбеђења, никакве превентивне мере не могу да спрече да пред силином воде која надире као стихија, насипи не попусте и вода не продре у читаве области. Богате фарме тада пропадају, зграде и стока страдају а често људи постају жртве. Влада, Црвени крст и друге организације и удружења, помажу угроженим крајевима. Напори за обезбеђење реке стално се чине, а контрола стално појачава. Граде се насипи који, да би се ипак бар мало смањио притисак, пропуштају на неким местима одређену количину воде али у крајеве где нема обрадиве земље. Захваљујући овоме прошло је већ десет година без озбиљнијих поплава и штета.

Област реке Мисисипи представља данас велико поприште рада и производње. Нестало је китњастих бродова, са лопатама, нестало је и обичних бродова са посадом. Заменили су их нови, мањи, али знатно јачи који испред себе гурају велик број шлепова. Мисисипи је и данас саобраћајница од животног значаја. (Крај)

КОЛ ПОРТЕР

Поред »класика« америчке модерне музике Џорџа Гершвина и Ирвинга Берлина, уписано је и име Кола Портера

Један кадилак се зауставио пред вратима Валдорф асторије. Два хотелска момка су одмах притрчала да помогну човеку да изађе из кола, и овај се ослонио о њихова рамена.

Ова „церемонија“ се понавља већ седам година сваког понедеоника, када се Кол Портер враћа са свог имања из Беркшер Маунтина.

Равнодушан према жагору који изазива његов пролазак, Кол Портер с тешком муком прелази преко дебелог тепиха до лифта. На 33. спрату овог хотела налази се његов апартман. Чим уђе у собу поглед му се зауставља на једној слици на његовом клавиру. Његове две највеће љубави у животу су биле — клавир и његова жена која је 1954. године после кратке болести умрла.

Његово детињство — родио се 9. јуна 1893. године — везано је за равнице Индијане, где се жито и кукуруз таласају у недоглед.

Мајка му је била јако образована — познавала је одлично америчку и страну књижевност и волела музику Већ у раној младости Кол је показивао наклоност према уметности. Док су се деца његових година јурила по фарми, он је пред изненађеном породицом већ изводио класична дела на клавиру и виолини.

У шестој години компоновао је своје прве мелодије, у деветој прву оперету „Песма птица“. Три године доцније послао је издавачу „Боболинк валс“ и он га објављује а у Колу се буди прави таленат.

Од целе породице једино је деда разочаран: он не оспорава уметност, али сматра да књижевност и музика нису довољни за солидан живот.

„Младићу погрешили сте школу“

Пошто је деда био глава породице морао је да буде и слушан. Кола зато уписују у један колеџ, да би се међу грубом и неотесаном децом излечио од своје „уметности“. Али чим је дошао на први школски распуст он поново седа за клавир и компонује.

Завршио је школу и развио се у лепог младића. Деда опет диже свој глас — да се Кол упише на Правни факултет и постане адвокат. И ово је Кол послушао. Али учење римског права му је досадно и све своје слободно време посвећује музици. Једног дана младог Портера позва ректор:

— Младићу, ви сте свакако погрешили школу! Ваше место није међу нама, већ на конзерваторијуму, а једног дана можда и на Бродвеју.

То је у ствари значило да је искључен са факултета, а то је он једва и чекао. Пре одласка Кол приређује музичко вече на које позива многе правнике и судије.

На музичком одсеку Харвардског универзитета научио је 1915. године основе композиције. Имао је жарку жељу да настави студије у Паризу и мајка му је у томе помогла. Тако се Кол Портер 1916. године укрцао на брод за Европу.

Године глади и тријумф

На Монпарнасу у Паризу нашао се међу многим Американцима који су у то време рецитовали своје песме на тераси кафане „Ротонд“. Постао је један од најбољих ученика чувеног француског педагога Венсена д'Ендија.

У фебруару 1916. године Немци су почели офанзиву на Верден где су Французи дали јак отпор. Мобилисане су и најмлађе класе ради одбране земље. Школе су се испразниле и ученици отишли на фронт. Многи амерички студенти су се пријавили као добровољци у француску војску, а међу њима и Кол Портер. Сви они одлазе у Легију странаца. Са истим еланом с којим је похађао часове, млади композитор се привикавао на војну дисциплину и руковање оружјем. После повечерја Кол је за своје другове импровизовао модерне арије. Кад је његов пук кренуо у борбу, он је понео један инструмент који је сам направио, неку комбинацију харфе и цитре, и од њега се никад није одвајао.

Када су 1917. године и САД ушле у рат, Кол је пребачен у регуларну француску војску. Као инструктор артиљерије, поучавао је младе америчке регруте да рукују познатим француским топом „75“.

Сусрет с лепом Јеленом

После рата Париз је поново оживео. Једне бучне вечери Кол се упознао са холивудском глумицом Линдом Ли Томас и у њу се заљубио.

Ускоро је Кол Портер кренуо за Америку. Скоро сви путници на броду су знали ко је он и желели да се с њим упознају. Међу путницима је био и познати глумац Рејмонд Хичкок, кога пријатељи зову „Хичи“. Он је очаран музиком и импровизацијама младог композитора. Пре но што су стигли у Америку, по предлогу Хичкока Кол је написао партитуру за музичку комедију „Хичи Ку“ коју ће он лансирати идуће сезоне на Бродвеју.

Нико од Колове породице није био противан његовој женидби са лепом Линдом, али су му скренули пажњу да повећање издржавања неће добити.

„Ни један једини цент за проклету музику!“

Деда Портер је био упорнији но икад:

— Ни цента не дам више! Ништа добро неће изићи из твоје проклете музике. То није посао за једног човека. Обећао сам ти трећину имовине под условом да постанеш адвокат.

Разочаран, Кол се затворио у своју собу. Како под оваквим условима да тражи руку Линде Ли Томас?

У клавиру је брзо нашао утеху. Његови прсти лете по диркама: он компонује. У стваралачком заносу губио је појам о времену и свету.

После неколико недеља проведених у Америци, Кол се опет вратио у Париз. Знао је да га тамо ништа добро не чека и да му се жеља неће испунити.

Први чекови и женидба

Једног јутра добио је писмо са чеком као аконтацију за „Хичи Ку“ композицију која је већ доживела велики успех на Бродвеју. Затим и други чек за песму „У старовременском врту“, најпознатију песму из његове музичке комедије која је доцније снимљена на 2 милиона плоча и освојила читав свет.

Кол Портер је пресрећан.

Тако почиње његово име да се појављује на афишама по целом свету. Тек тада је Кол дошао до новца од свог рада. И ништа га више није могло спречити у остварењу његових планова — венчао се са Линдом.

Млади брачни пар остао је да живи у Паризу. Мада им је кућа увек пуна пријатеља, Колу то не смета — он и даље упорно ради и компонује.

Ни монденски скупови, ни путовања по иностранству не ометају уметника у раду. Он компонује „Лудости села Гринич“ (1923), „Ревија амбасадора“ (1928), „Борба за Париз“ (1929), „Њујорчани“ (1930), „Весели развод“ (1932), „Заблудела нимфа“ (1933), „Све ће да успе“ (1934), „Јубилеј“ (1935).

Несрећни случај

Све до 1938. године његов живот је био „песма“. Једног пролећног дана те године позван је код пријатеља у Лонг Исланд на аматерске трке. У току једне трке његов коњ се поплашио и он се нашао на земљи. Пад је био тежак: преломио је обе ноге. Остао је осам месеци у гипсу и тада полако почео да хода помоћу штака. Кад је већ мислио да је оздравио, поново је пао и после тога више није стао на своје ноге. Издржао је више од 30 хируршких интервенција, последњу 1958, а на крају добио остеомиелит. Из болнице је изишао на колицима.

У његовом стану у Валдорф асторији клавир је тако намештен да Кол може сам да приђе у колицима и дохвати дирке. У тренуцима тешких физичких болова узима морфијум. Кад умину — опет компонује. За свега четири недеље успео је да напише куплет „Човек никад не зна“. У овај комад унео је сав преостали жар и осетио још један огроман успех.

Његови пријатељи кажу да никад није написао оригиналније песме и са толико хумора, као у раздобљу од 1938. до 1948, у време његових највећих физичких болова.

Кол Портер

Његов таленат је дошао до пуног изражаја баш у то време: писао је за позориште, филмове, мјузик-холове. Његови извођачи су били Клифтон Веб, Лупе Велез, Бинг Крозби, Френк Синатра, Дорис Деј и други.

Пет стотина песама Кол Портера преведено је на све језике света и снимљено на плоче.

И док публика аплаудира његовим оперетама или музичким комедијама, док млади парови играју по ритму његових арија, творац је сам за својим клавиром, далеко од света.

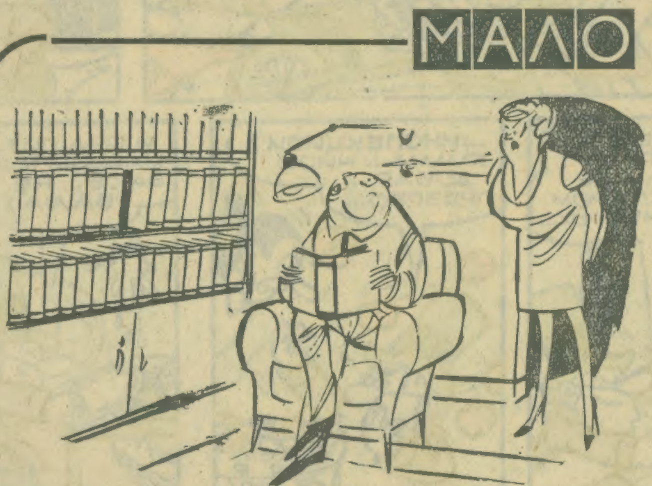
СУНЧЕВА НЕВЕСТА

Човек се увек интересовао за Сунце и Месец, желео је да знање о њима обогати а кад то није могао научно, задовољавао се маштањем. Тако су стари Асирци, на пример, у Месецу видели старца који сваке ноћи плови небом у полукружном чуну. Стари Египћани су другачије мислили: за њих је Месец био само део тела сокола божанског порекла, Хоруса. Кад соко отвори своје десно око на небу је — Сунце. кад отвори лево — Месец.

У централној Аустралији постоји легенда да је Месец некада живео на Земљи и припадао неком човеку. Једног дана украде га други човек и, да се спасе лопова, Месец побегне и стигне на небо. Народ са Адмиралских острва је веровао да је Месец печурка коју је први човек на Земљи завитлао на небо и она се ту закачила. Народи неких афричких племена су створили легенду да је Месец жена која је била суревњива на сунчев сјај. Да би је казнило због тога, Сунце ју је бацило у блато, она је упрљала лице и отуда се на Месецу и данас виде тамне мрље.

За народ племена Сиукс Месец је сунчева супруга, а према кинеској бајци он је најлепша девојка на свету, Чанг-Гно. По некима је Месец Сунчева невеста с којом се жени сваког пролећа а звезде су њихова деца. Најзад, за нека индијанска племена Месец је сјајна жена која свако вече рони у воде Пацифика да би сутрадан ујутру изронила из Атлантског океана.

МАЛО СМЕХА

ОПЕТ СИ УЗЕО КЊИГУ А ЗНАШ ДА НЕ ВОЛИМ ДА МИ СЕ У БИБЛИОТЕЦИ ПРАВИ НЕРЕД

НЕ ЖИВИ СЕ САМО ОД СЛИКАЊА

НОЈЕВО ЈАЈЕ И НЕСРЕЋНА КОКОШКА

»ЛЕТЕЋИ ЏИПОВИ«

Поједини страни војни писци поодавно су наговестили да ће, поред познатих летилица, војска имати на располагању још једну — „летеће џипове“. Први прототип такве направе већ је завршен. Она је налик на неки гумени јуришни чамац, који се позади завршава са два крака, слична „репу“ савременог аутомобила. У ствари, то су две „летеће платформе“, сједињене у једну летилицу, тако да ће „летећи џипови“ моћи да понесу неколико људи.

Та нова летилица — тврди се — прелетаће, летети и спуштати се слично као и хеликоптер. Од хеликоптера ће се, ипак, разликовати, и то по томе што је елиса „летећег џипа“ постављена не изнад летилице (као што је случај код хеликоптера), већ испод трупа. У ствари, његова елиса је заштићена у нарочитим каналима из којих се потискује ваздух. На тај начин учињен је известан напредак у обезбеђењу такве врсте летилица, јер незаштићеност елисе има мноштво слабости.

Чим је изграђен први прототип „летећег џипа“ почеле су ницати и различите „теорије“ о „масовној употреби“ тих нових техничких средстава у евентуалном рату. Тако, на пример, неки су у својој машти већ видели та нова средства „како се обрушавају на бојишту“, „како засипају“ противника убитачном ватром и слично.

Такве претпоставке, наравно, немају никакве реалне основе. Истина, није искључено да се те летилице и масовније производе. Али је бесмислено и претпоставити да то може постати „значајно борбено средство“. Пре свега, према подацима којим се сада располаже, брзина „летећих џипова“ неће премашити 200 километара на час. А то значи да ће они бити „уносан“ циљ не само свих противавионских оруђа, већ и многог пешадијског оружја. Према томе, уколико се и оствари масовнија производња тих нових летилица, њихова употреба може се у војсци примењивати, углавном, за превоз муниције и различите опреме; за превоз санитетског материјала и рањеника; за везу, извиђење, патролирање и слично али никако и за „засипање противника убитачном ватром“.

ЗГОДЕ И НЕЗГОДЕ ДИПЛОМАТСКЕ ВАЛИЗЕ

Шпијун откривен јер није знао у којој се руци носи дипломатска вализа

Дипломатска ташна, ваилиза, у којој нарочито поверљиви „курири“ са дипломатским имунитетом преносе пошту, поруке и специјалне пошиљке амбасадама, посланствима и дипломатама, установљена је 1715. године и отада се користи у целом свету.

Пре поласка на пут службеник који је задужен да носи поверљиву дипломатску пошиљку, добија посебан „путни лист“ на коме су означени пошта, ствари и пртљаг заштићен дипломатским имунитетом. Одговорност дипломатског курира је одувек била огромна јер се сматра да он по сваку цену мора свој драгоцени пртљаг да донесе до циља. Некада су курири полагали заклетву да ће и живот дати да би успешно обавили своју мисију.

Обично су вализе направљене од најбоље и најчвршће коже, правоугаоног су облика, са алкама на угловима кроз које пролазе сигурносни ланци обезбеђени катанцем. Бакарна плоча штити место на коме се ланци укрштају, а на њој је исписана адреса оног коме је пошиљка упућена. Зналачки свезан канап са воштаним печатом допуњује обезбеђење драгоценог пртљага.

Енглеске вализе су раније биле начињене од нарочите импрегниране платнене материје и могле су да плове, али откако су за време прошлог рата Немци запленили једну са торпедованог брода, Енглези у њих стављају нарочити терет како би у случају да падну у воду потонуле.

У Енглеској се особље које прати дипломатску вализу нарочито школује. Ти спретни и одлучни људи регрутују се међу пензионисаним официрима и називају се „краљеви чауши“, а пошто носе нарочиту ознаку на којој је угравиран хрт познати су и под популарним именом „сребрни хртови“. Ова ознака потиче из времена када је Чарлс II из изгнанства у Холандији слао својим присталицама у Енглеској поруке преко четири поуздана гласника који су се препознавали по знаку сребрног хрта.

Чувене су пустоловине и доживљаји „британских сребрних хртова“. За време последњег рата када су Немци победоносно газили Грчку један исцрпљен и преморен човек доплива̂о је до обале надомак Гибралтара. Енглеска обалска стража помогла му је да се окрепи и дође к себи. На унакрсна питања он је на беспрекорном енглеском језику објаснио да је „краљев чауш“ и да се спасао искочивши падобраном из авиона који су Немци митраљирали. Носио је са собом неоштећену вазилу и замолио да га хитно пребаце на Малту. У тренутку када се укрцавао на торпиљер пришао му је један обичан наредник енглеске војске и поставио му неочекивано питање:

— Пошто сам ја бивши „краљев чауш“ желео бих да освежим сећање. Реците ми која је лозинка „сребрних хртова?“

Бродоломник је суво одговорио да се жури и да нема времена за такве детињарије. Али наредник га није пустио већ уперио револвер у његове груди и заповедио:

— Ухапсите га! Он је нациста.

Генерал је честитао наредику на његовом „њуху“ али га је ипак упитао како је наслутио истину.

— То је врло једноставно — одговорио је наредник. — Човек је држао вализу у десној руци. Прави „хрт“ мора увек да има слободну десну руку за напад и одбрану.

Енглеска дипломатска курирска служба имала је одувек 44 „краљева чауша“. Сви морају да говоре беспрекорно француски, италијански, шпански и немачки. У нарочито опасним и поверљивим мисијама прате их агенти специјалног одсека Скотланд јарда. И поред тога пре две године један „сребрни хрт“ је убијен у оријент-експресу. Ни његов убица ни вализа коју је носио никад нису пронађени.

И Американци имају своје дипломатске курире али у огромном механизму Вашингтона они немају званичан карактер.

ЦРНАЧКА ИГРАЧИЦА — ДОКТОР

Позната црначка играчица Катерина Денхам промовисана је за доктора пошто је одбранила дисертацију из области етнографије: „О играма урођеника са Хаитија“. Поред тога позната је и као писац две научне књиге и као предавач у научним удружењима.

Њена балетска трупа гостовала је у многим земљама и свуда изазивала одушевљење.

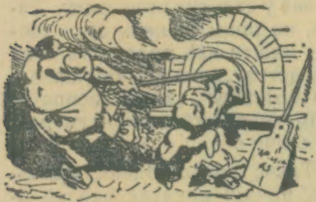
НЕСТАШНИ ДЕЧАЦИ

Макс и Мориц — претече Бима и Бума

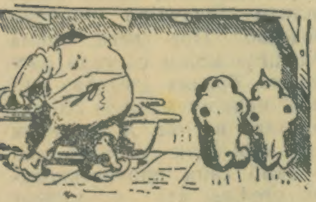
Испред куће мршавог, дугачког кројача с јарећом брадицом, протиче поток. Преко потока води дрвени мостић. Два дечака, с несташним чуперцима на глави и живим, немирним очима, кришом су допола претестерисала даске дрвеног моста. А онда су стали да задиркују кројача. Не могавши више да слуша њихове поруге, кројач је полетео за њима. Под његовом тежином оштећени мостић је попустио и кројач се, с маказама у рукама и сантиметром око врата, сручио у поток. Једва се извукао из воде, а да не би назебао жена је морала да га испегла врелом пеглом. Два дечака, Макс и Мориц, слатко су се смејала гледајући га из прикрајка.

Καμινεύει αἰθομένῳ
Πυρὶ ὀπτηθησομένω.

Καύματι ξανθίζεσθον,
Ἐκ φλογῶν ἐρύεσθον.

Ὀλωλέναι νομίζονται·
Πάλιν ἄμφω ἐγείρονται.

Макса и Морица, два несташна јунака истоимене дечје књиге коју је написао познати немачки књижевник Вилхем Буш (1832 — 1908) упознала су сва деца света. Књига је преведена на многе језике, па је и код нас после првог светског рата била веома популарна. У нашем преводу дечаци су се звали Ћира и Спира. Доживљаји Макса и Морица, које је Буш описао у стиховима и допунио илустрацијама што их је сам цртао, у ствари су низ несташлука и подвала, грубих шала на које су се њихови суседи итекако љутили — али и смејали кад оне нису биле упрене на њихов рачун. За своје немирлуке Макс и Мориц су често тешко плаћали: једном, кад су упали у тесто, пекар их је стрпао у пећ као векне. Али, они су наставили да смишљају и изводе нове шале јер у Максу и Морицу скупљени су сви несташлуци све деце од најранијих дана човечанства па све до данас. Њихови несташлуци су претерани јер они су оличење свега онога што су деца икад направила или бар прижељкивала да направе.

Иако вероватно многи од вас нису читали Бушову књигу о Максу и Морицу, ви их ипак познајете, само у нешто модернијем издању. Јер, Бим и Бум, несташни јунаци из познатог стрипа у ствари су некадашњи Макс и Мориц. И то не само по подвизима, већ и по лику: иста уста увек спремна на смех — и на плач кад их стигне казна — исти немирни чуперци на глави. Ако сте пажљиво пратили њихове авантуре свакако сте запазили да они за своје мангуплуке готово увек бивају кажњени. Некад чак добијају батине и кад нису криви; то им је казна и за оно што су некад скривили а и за оно што ће тек учинити.

Занимљиво је да је књига Вилхелма Буша, коју сматрају класичном у овој врсти књижевности, досад неколико пута превођена на латински језик. Недавно су се доживљаји Макса и Морица први пут појавили и на класичном, Хомеровом грчком језику. Бушово дело превео је на грчки језик немачки познати стручњак за класичне језике Ервин Штајндл, задржавајући у преводу оригиналну метрику стиха.

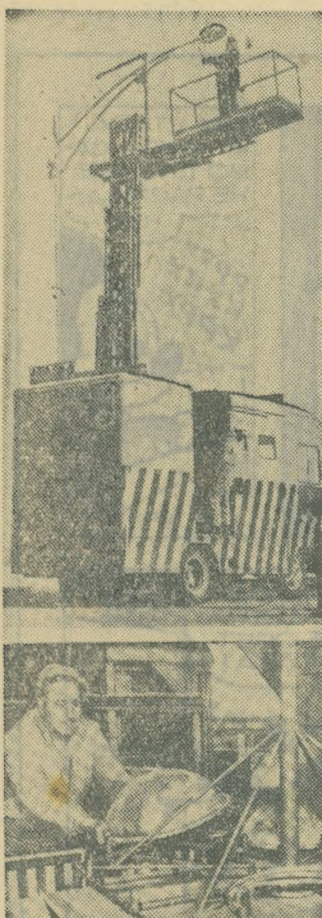

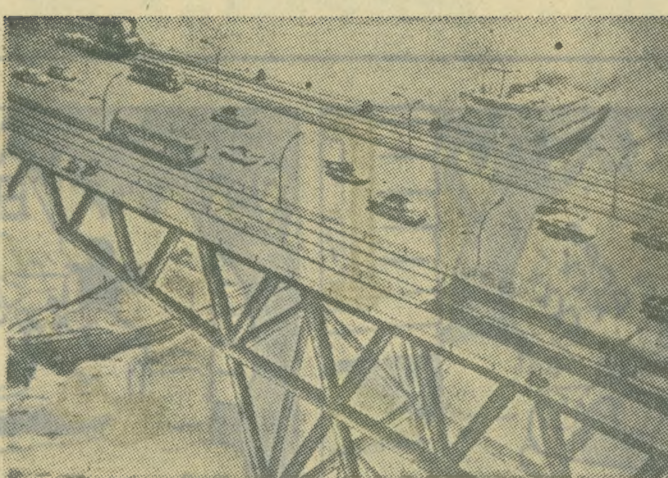

ПУТУЈУЋА перионица

Дуж друма дугачког око 300 км, који води од Индијане до Висконсина и пролази поред Чикага путује ова перионица која чисти по улицама и друмовима светиљке. Са сваког од 3.900 успутних „лустера" радници скину стаклени поклопац и спусте га у унутрашњост аутомобила где се налазе уређаји за прање и сушење топлим ваздухом. Лифт подиже раднике на десет метара висине да би светиљку дохватили. Овакав уређај могу користити и фарбари и други мајстори који треба да дохвате висока места.

ПРВИ ПУТ забележено

Геолошка лабораторија на универзитету у Колумбији је прва успела да забележи земљотрес под морем на дубини од 5.600 метара, а 170 километара југоисточно од Бермуда.

ПОВЕЗИВАЊЕ СА ЕНГЛЕСКОМ

Још из времена Наполеона постоји пројект тунела испод Ламанша. Изградњи не стоје на путу никакве препреке. Међутим данас се сматра да је боље решење — мост преко канала и такав пројект је направљен. Грађење моста стајало би 200 милиона фунти док би за тунел требало дати 130 милиона. Мост би морао да издржи велико оптерећење али би зато био специјално обезбеђен против олује, буре и магле. Тунел између Калеа и Фолкстауна имао би дупли колосек, док би се аутомобили превозили возом као у тунелу Свети Готхард.

Сваке године пређе канал отприлике 6 милиона путника и 350 хиљада моторних бродова и чамаца. Прошле године се око 220.000 путника превезло авионима.

Читав комплекс питања опет је на дневном реду: британска и француска влада и финансијери обе земље ступили су у преговоре. Уз слику: мост уместо тунела предлог је Француске.

6.000 коња

У фабрици за израду шинских возила у Харкову произведена је дизел-локомотива која има снагу од 6.000 коња. Локомотива, названа „Украјина", најјача је у Европи. Она има два мотора и може да вуче терет од 4,5 хиљаде тона брзином од сто километара на сат. Са 60 тона горива она је у стању да без заустављања превали пут од Харкова до Владивостока.

АЛУМИНИЈУМСКИ ШАТОР ПРОТИВ ПОЖАРА

За потребе шумске и ватрогасне службе у Америци су усавршени шатори на склапање од алуминијума који могу да заштите од пламена ватрогасце приликом гашења пожара. Шатор се развија за неколико минута и тежак је само један килограм а споља има отпорни изолациони слој који штити ватрогасца и од температуре макар она достигла и 300 степени.

ИЗ НУКЛЕАРНЕ ЕНЕРГИЈЕ — ЕЛЕКТРИЦИТЕТ

Нуклеарни термоелектрични систем, усавршен у САД, моћи ће да се користи као извор енергије за инструменте послане на Месец да сакупе научне податке. У овом систему се ствара топлота спонтаним распадањем радиоактивних изотопа а топлота се претвара у електрицитет. Кружни заклони су радијатори ослобођене топлоте.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

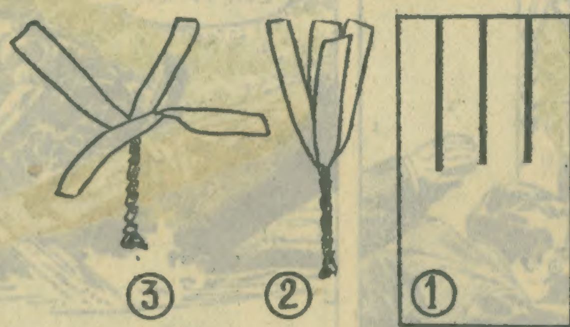
Водоравно: 1) равница у Војводини; 6) врста медведа; 8) прилог за место; 9) врста жита; 11) град у Чилеу; 13) свеза; 14) музичка нота; 15) света (турц;); 17) хемијски знак за иридијум; 18) предлог; 20) лековита биљка; 22) становник једне суседне државе; 24) енглески државник (17 в.); 25) мајка Ромула и Рема; 26) прилог за време; 28) дисање; 30) један месец; 32) музички инструмент; 34) слово латинице; 35) музички термин; 37) страно мушко име; 38) врста атмосферских падавина; 40) град у СССР; 42) једно превозно средство; 43) црногорско коло.

Усправно: 1) град у Италији; 2) врста палме; 3) свеза; 4) град у Финској; 5) тигањ; 6) опера од Мусоргског; 7) презиме и име нашег савременог књижевника; 8) плин; 10) млечни производ; 12) немачки књижевник (15. в.); 16) мађарски кнез (10. в.); 19) мера за површину; 21) два самогласника; 23) острво на Јадрану; 27) лична заменица; 29) прва два слова азбуке; 30) свеза; 31) грчко слово; 33) целокупна; 35) дубина до које брод тоне у воду; 36) троцифрен број; 39) један зачин; 41) центар старе халдејске културе.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) мрква; 5) Руан; 6) уд; 8) Јорк; 10) од; 12) аба; 13) траса; 15) ре; 16) систем; 17) ара; 19) Малта; 20) трк; 22) Таљ; 23) сфера; 25) сир; 27) траума; 28) во; 29) ролна; 30) Кон; 31) ис; 32) саса; 33) та; 35) прст; 36) плажа.

Усправно: 1) Мура; 2) рок; 3) кн; 4) ау; 5) Роберт Фрост; 7) досетљивост; 8) јара; 9) Трсат; 11) дама; 13) тим; 14) атлас; 18) ареал; 21) круна; 23) стрн; 24) ама; 26) Рона; 30) каса; 32) срж; 34) АП; 35) па.

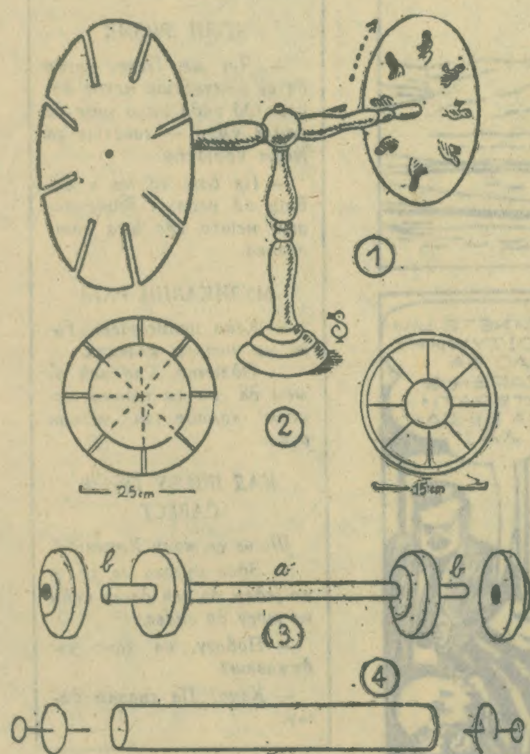
МИНИЈАТУРНА ПОДМОРНИЦА

Британски поморски ветеран Џо Брукс, члан посаде једне подморнице у другом светском рату, конструисао је ово подводно возило за спасавање и истраживање дна. Минијатурна подморница покреће се помоћу електромотора у свим правцима као хеликоптер. Изроњава из воде кад се пусти компримовани ваздух из резервоара у куполу на врху.

Ако се прихвати производење ових подморница оне ће морати да буду обложене металним плочама.

НАПРАВИ САМ

ЖИВЕ СЛИКЕ

Још много пре проналаска биоскопа људи су се забављали гледањем живих слика. На цртежу број 1 видите један такав апарат који је његов проналазач назвао фенакистоскоп. Један модел овог апарата чува се у музеју у Минхену. Апарат се састоји од две кружне површине удаљене једна од друге за 25—30 сантиметара и причвршћене за крајеве једне осовине. Предњи круг има 6 просека док се на другом налазе сличице у поступним фазама једног одређеног покрета. Кружне површине окрећу се око осовине, само у супротним правцима. Посматрач гледа кроз прорезе предњег круга цртеже на задњем кругу при чему има утисак да се фигуре покрећу.

Овакав апарат није тешко направити. На цртежу бр. 3 видите како се прави осовина. То је обична дрвена шипка (а) на чије крајеве треба натаћи „главе" од калема за конац (в). Иза „глава" наместе се кружне површине, а на крају опет по једна „глава" од калема која треба да спречи да кругови падну. Овај део апарата може се направити још једноставније од дрвене шипке, два круга изрезана од дебље беле хартије и два танка ексерчића (цртеж бр. 4).

Како ћете начинити кружне површине показује вам цртеж бр. 2. За то вам је потребан само шестар и лењир. Предњи круг, онај на коме ћете начинити прорезе треба да буде нешто већи од онога на коме ћете у правилним размацима нацртати човека у покрету. Њега прецртајте са малог цртежа.

ХЕЛИКОПТЕР

Пошто знамо да вас авијација нарочито интересује, данас вам предлажемо да заједно начинимо овај хеликоптер и то за свега два минута:

Од материјала вам је потребан само папир за цигарете. Погледајте наш први цртеж: засеците маказама три пута листић папира и то само од горње ивице до половине, а доњи, незасечени увијте као гајтан и добићете цртеж 2. Поврните сва четири дела ове „елисе" да буду готово у хоризонталном положају, под правим углом, и мало све нагните на исту страну (цртеж 3).

Кад сте направили „хеликоптер" пустите га с неке висине, рецимо другог или трећег спрата, и видећете како лети лагано ка тлу окрећући се пуном брзином.

Не жалите ако вам се он изгуби, направићете нов — неколико листића папира за цигарете омогућиће вам да наставите вашу забаву.

Јесте ли већ чули да...

... у америчкој савезној држави Масачусетсу још је на снази стари закон по коме је

возачу аутомобила забрањено да се брије за време вожње.

..., статистичари тврде да врста и број преступника зависе од температуре. Наиме, уколико температура ваздуха расте утолико је већи број убистава; са опадањем температуре повећава се број крађа.

... бацили тетануса који су потребни да усмрте једну кокошку отпремили би на онај свет 500 коња.

... више од 90 одсто свега цвећа на свету

или нема никакав мирис или непријатно заудара.

... у време Косовске битке (1389) један наш земљак школовао се на париској Сорбони и писао књиге на француском језику. То је био Жорж д'Есклавони, родом из Брежица, на хрватско-словеначкој граници.

... у старој Грчкој државне књиге у које су уписивана новорођена деца уведене су крајем 4. и почетком 3. века пре наше ере.

... први метални оклопи били су љускасти, израђени од металних плочица разних облика

који су пришивани на кожу или какву другу материју.

... највиши човек на свету, чија је висина била званично утврђена, био је неки Американац Џон Ван Алберт: 2.86 метра.

... брадати келнери у Лос Анђелосу законом су обавезни да за време вршења дужности повежу браде мрежицом.

... стари Египћани сматрали су пауна птицом вечности.

... међу европским морима најславније је Средоземно море које има 39 килограма соли у једној тони воде, а најмање Балтичко море у Ботнијском заливу с мање од једног килограма соли по тони воде.

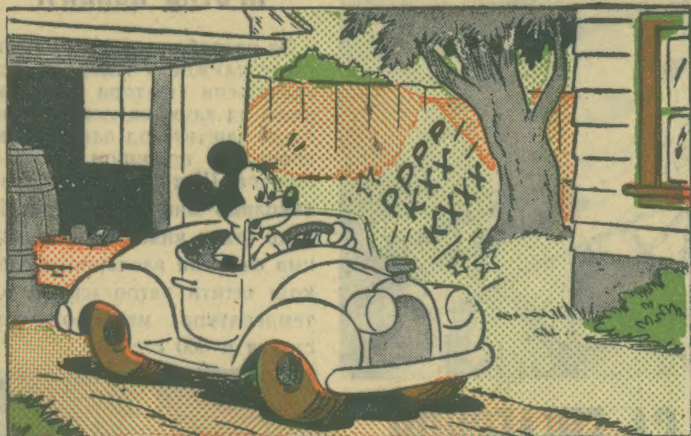
... риба сабљарка која, изгледа, мрзи китове,

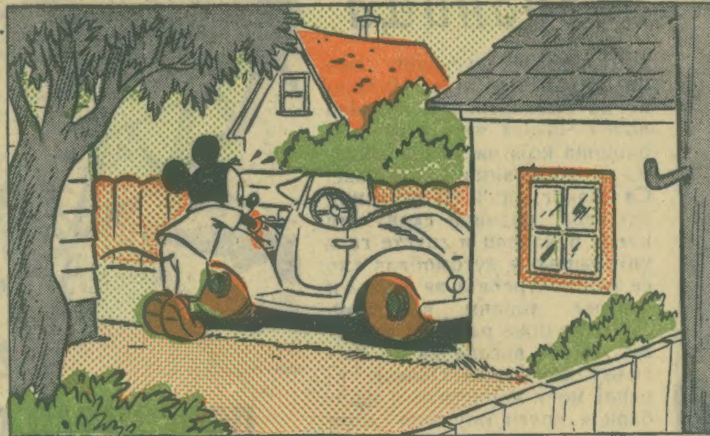

напада ове водене џинове из чисте забаве.

... прве речи откуцане телеграфом гласиле су: „Онај ко стрпљиво чека не губи". Ове речи откуцао је, 6. јануара 1838. године, сам Морзе, сликар и проналазач телеграфа.

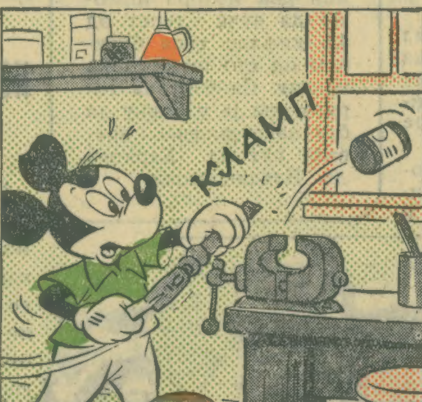

Ква-Ква!

уређује Паја Патак

НЕМА ЗАШТО ДА МЕЊА МИШЉЕЊЕ

— Добро што сам се сетио — рекао је Паја Патак када је срео Шиљу. — Ево враћам ти оних пет стотина динара што сам их позајмио од тебе пре две године.

— Збиља! — зачудио се Шиља. — Боље би било да ми их не вратиш! Нема смисла да због тих пет стотина динара променим мишљење о теби.

ВОЛИ РИЗИК

— Чуј ме, Перо, треба да се прихватиш неког посла. Од рада нико није до данас умро — саветује га један пријатељ.

— Па баш то ме и одбија од рада... Више волим нешто где има више ризика.

МУЗИКАЛНИ РАЈА

— Како напредујеш, Рајо, са учењем клавира.

— Одлично. Сад већ умем да свирам једним прстом комаде за четири руке.

КАД ШИЉУ ГРИЗЕ САВЕСТ

Шиља се жали Хорацију:

— Због дугова се толико једем да већ десет ноћи не могу да спавам!

— Побогу, па како издржаваш?

— Како? Па спавам дању.

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика" штампарско издавачко предузеће, Београд, Македонска 31. Жиро рачун бр. 101-20-1-82. Поштански фах 124. Претплата за нашу земљу: годишња 900 полугодишња 450; за иностранство: годишња 1.200, полугод. 600 дин. Рукописи се не враћају.